

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการแสดงผลงานศิลปะที่พึงประสงค์

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทรา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ 2548

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่ฟังประสงค์ได้กำหนดวัตถุประสงค์ได้กำหนดวัตถุประสงค์ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่ฟังประสงค์ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่ฟังประสงค์ของนายหนังตะลุง เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่ฟังประสงค์ระหว่างนายหนังตะลุงกับประชาชนผู้ชมหนังตะลุง

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแสดงนายหนังตะลุงที่ฟังประสงค์เกี่ยวกับประเภทของเรื่องในการแสดงประกอบด้วยนิยายสมจริง จินตนิยาย และเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ในการแสดงควรสอดแทรกการสะท้อนสภาพชีวิตและสังคม มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ โดยอาศัยแก่นของเรื่องที่เน้นคุณธรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาค่านิยมที่ฟังประสงค์ให้กับผู้ชม และต้องแสดงเพื่อความบันเทิงควบคู่กับสาระความรู้ด้านต่าง ๆ สำหรับการยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมควรจะยึดหยุ่นตามความเหมาะสม มุขตลกจะต้องไม่หยาบโลน นายหนังตะลุงจะต้องรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้ชม เพื่อปรับปรุงการแสดงให้เป็นที่ยอมรับ

สำหรับผู้ชมหนังตะลุงพบว่า มีความต้องการให้สอดแทรกธรรมะในการแสดงรวมถึงประเพณีวัฒนธรรมไทย โดยการผสมผสานเหตุการณ์บ้านเมืองและสภาพสังคม และควรส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักหวงแหนในศิลปะการแสดง ส่วนการแสดงในแต่ละครั้งไม่ควรหยุดพัก แสดงให้จบเรื่องรวดเดียว 5 – 6 ชั่วโมง ไม่ควรประยุกต์การแสดงจนขาดเอกลักษณ์ของหนังตะลุง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์งบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นจำนวนเงิน 64,000 บาท อีกทั้งได้รับความกรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและเครื่องมือจาก รองศาสตราจารย์วิมล คำศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ จากนักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 3 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รวมถึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากศิลปินหนังตะลุงในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สามารถนำเสนอผลงานได้ทันเวลาตามกำหนด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทรา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย	3
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนังตะลุง	7
หนังตะลุง : สื่อมวลชนท้องถิ่นภาคใต้	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
ธรรมเนียมนิยมในการแสดงหนังตะลุง	20
3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร	25
การวิเคราะห์เรื่องที่หนังตะลุงใช้แสดง	26
การสัมภาษณ์หนังตะลุง	26
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
ข้อมูลเฉพาะนายหนังตะลุง.....	29
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42

บทที่	หน้า
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	45
สรุปผลการวิจัย	45
อภิปรายผล	47
ข้อเสนอแนะ	47
บรรณานุกรม.....	49
ภาคผนวก.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนต้องอาศัยการคำนึงถึงปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่ทางวัฒนธรรม ความชัดเจนของพื้นที่ทางวัฒนธรรมค่อนข้างจะกำหนดได้ยากไม่เหมือนพื้นที่การปกครองและพื้นที่การศึกษารัฐบาลสามารถดำเนินการเกี่ยวกับอาณาเขตได้ แต่พื้นที่ทางวัฒนธรรมจะมีความสลับซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมค่อนข้างมาก อีกทั้งวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติได้สั่งสมสืบต่อปรับเปลี่ยนต่อเนื่องกันมาอย่างช้านาน อีกทั้งวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติของชุมชนอันมีลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

ความสำคัญของวัฒนธรรมซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่าอย่างหนึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมของแต่ละท้องถิ่นดังที่สมเด็จพระญาณสังวร (2538 : 2) ได้ประทานข้อคิดไว้ว่า “ไทยเจริญตลอดมาด้วยมีจารีตประเพณี ความประพฤติ ปฏิบัติแบบของไทย นี่แหละที่เป็นวัฒนธรรมของไทย ทำให้ไทยเจริญให้เป็นที่ปรากฏแก่โลกอย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี” วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น หากลักษณะพิเศษเฉพาะนี้ถูกทอดทิ้ง ทำลาย และสูญหายไปแล้วความเป็นชุมชนท้องถิ่นก็จะสูญสลายไป วันจะส่งผลความภาคภูมิใจของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นต้องหมดไปด้วย ขณะเดียวกันในกระแสความเจริญก้าวหน้าของโลกและของสังคมมีมากเพียงใดความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีมากเพียงนั้น การรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้เท่ากับการรักษาความเข้มแข็งมั่นคงของท้องถิ่นและของประเทศชาติไว้อีกทางหนึ่ง แต่การรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ถ้าเพียงแต่รักษาให้คงความเป็นมาเพื่อความเป็นอยู่ปราศจากความคิดในเรื่องของความเป็นไป โดยไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้ก้าวหน้าทันกาลทันสมัย ก็จะกลายเป็นสภาพที่ล้าหลัง ไม่สามารถต้านทานต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลกได้ ในที่สุดก็จะทำให้เกิดความเสื่อมถอยสูญสิ้นความเป็นเอกลักษณ์ไป

ภาคใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทยที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมซึ่งสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่เรียกว่าสื่อพื้นบ้าน (Local Media) ซึ่งประกอบไปด้วยหนังตะลุง โนรา เพลงบอก กาหลอ เป็นต้น บางทีก็เรียกสื่อพื้นบ้าน

เหล่านี้ว่า การละเล่นท้องถิ่นหรือการละเล่นพื้นบ้าน ในขณะที่การละเล่นบางชนิดก็เสื่อมความนิยมลงไป แต่หนังตะลุงยังมีความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในภาคใต้ตอนบนและตอนกลางคือ ในจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง และพัทลุง ดังที่ ชวน เพชรแก้ว (2529 : 1) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาคใต้เกือบจะเรียกว่าเป็นสัญลักษณ์เด่นของวัฒนธรรมไทยภาคใต้อย่างหนึ่ง ซึ่งหนังตะลุงมักจะได้ยินควบคู่กับโนราและเพลงบอกเสมอ สำหรับในปัจจุบันนี้เกือบจะกล่าวได้ว่า ศิลปะการแสดงของชาวใต้ที่ยังคงแพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในหมู่ชาวบ้านชาวเมืองภาคใต้แทบทุกจังหวัด” โดยที่หนังตะลุงแต่ละคณะจะมีรูปแบบการแสดงที่มีลักษณะร่วมที่ใกล้เคียงกัน อันเป็นเอกลักษณ์ของการละเล่นพื้นเมือง ซึ่งสุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 165-166) ได้กล่าวไว้ว่า “การละเล่นพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม มีลักษณะแห่งความบริสุทธิ์ใจในการแสดงออกทั้งด้านท่วงท่าและอารมณ์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงของวิถีชีวิตอย่างชาวบ้านที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยการรุกร้าของอารมณ์ ความรู้สึก ประสมประสานไปกับภาพสะท้อนของการทำงานและการต่อสู้ชีวิตจริง การละเล่นพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นการสืบเนื่องมาจากการดูและการฟังควบคู่กันไป” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของประพนธ์ เรืองณรงค์ (2532 : 73) ที่ได้กล่าวว่า หนังตะลุงยังยืนหยัดเป็นที่ยอมรับของชาวภาคใต้อย่างเหมาะสมพื้นเมืองชนิดอื่น ยิ่งถ้าเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุโทรทัศน์ หนังตะลุงก็ยังเหนือกว่าสื่อมวลชนเหล่านี้ เพราะมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของคนผืนนครอบคร้ว แม้แต่ท้องถิ่นที่เจ้าหน้าที่ไม่กล้าเข้าไปหนังตะลุงก็ยังเข้าไปได้ และความเป็นหนึ่งคือเข้าถึงจิตใจชาวชนบทภาคใต้ได้อย่างแท้จริง

ในขณะที่สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม รวมถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันเป็นบริบท (Contexts) ที่สำคัญทำให้รูปแบบการแสดงของหนังตะลุงต้องเปลี่ยนแปลงไปบ้างให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่น่ามาแสดง ลำดับขั้นตอนในการแสดง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดง ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและเจตนารมณ์ของนายหนังตะลุงในฐานะของสื่อพื้นบ้านที่ต้องทำหน้าที่ในการให้ความบันเทิง ให้ความรู้ความคิด และสร้างความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ กับประชาชน รวมทั้งรักษารวมธรรมเนียมนิยมของการแสดงไว้ในบทบาทของผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมทางสังคมให้คงอยู่และสืบทอดต่อไปได้อย่างผสมกลมกลืนกับกระแสโลกที่กำลังดำเนินอยู่ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มี โดยการเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์

วิถีทัศน์ เป็นต้น ทำให้การแสดงของหนังตะลุงมีโอกาสเข้าถึงประชาชนได้หลายทาง นอกเหนือไปจากการชมการแสดงจริง ๆ ในโอกาสต่าง ๆ จึงนับได้ว่าการแสดงของหนังตะลุงมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด ตลอดจนความบันเทิงอย่างกว้างขวางขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ของนายหนังตะลุง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ของประชาชนผู้ชมหนังตะลุง
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ระหว่าง

นายหนังตะลุงกับประชาชนผู้ชมหนังตะลุง

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

1. ผลของการศึกษาวิจัยทำให้ทราบรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ของนายหนังตะลุง
2. ผลของการศึกษาวิจัยทำให้ทราบรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ของประชาชนผู้ชมหนังตะลุง
3. ผลของการศึกษาวิจัยทำให้ทราบความแตกต่างของรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ระหว่างนายหนังตะลุงกับประชาชนผู้ชมหนังตะลุง
4. ผลของการศึกษาวิจัยทำให้ทราบรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่เป็นธรรมเนียมนิยมของหนังตะลุงอันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปพื้นบ้านของภาคใต้

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์จะดำเนินการในขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ
 - 1.1 ธรรมเนียมนิยมตามขั้นตอนในการแสดงหนังตะลุง โดยครอบคลุมกิจกรรมการแสดงดังนี้คือ

- 1.1.1 ตั้งเครื่องเบิกโรง
- 1.1.2 โหมโรง
- 1.1.3 ออกฤาษี
- 1.1.4 ออกรูปพระอิศวร
- 1.1.5 ออกรูปปราชญ์หน้าบท
- 1.1.6 ออกรูปบอกเรื่อง
- 1.1.7 บทเกี่ยวจ้อ
- 1.1.8 ตั้งนามเมืองหรือตั้งเมือง
- 1.2 โอกาสและช่วงเวลา que แสดง
- 1.3 ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 องค์ประกอบเรื่อง que แสดง
 - 1.4.1 โครงเรื่อง
 - 1.4.2 เนื้อเรื่อง
 - 1.4.3 แนวคิดของเรื่อง
 - 1.4.4 ตัวละคร
 - 1.4.5 บทพากย์ และบทสนทนา
 - 1.4.6 ฉากและบรรยากาศ
- 1.5 กลวิธีการแสดงหนังตะลุง
 - 1.5.1 การเดินเรื่อง
 - 1.5.2 บทกลอน
 - 1.5.3 ศิลปะการใช้ภาษา
 - 1.5.4 มุขตลก
- 1.6 การสะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในการแสดง
 - 1.6.1 ค่านิยมทางสังคม
 - 1.6.2 วิถีชีวิต
 - 1.6.3 ศาสนา
 - 1.6.4 ความเชื่อ
 - 1.6.5 ขนบนิยมประเพณี
 - 1.6.6 การละเล่น

1.6.7 การเมืองการปกครอง

1.6.8 คติธรรม

2. ขอบเขตด้านข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำให้ทราบรูปแบบการแสดง
หนังตะลุงที่พึงประสงค์ จึงกำหนดขอบเขตของข้อมูลดังนี้ คือ

2.1 ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง

2.2 ศึกษาจากนายหนังตะลุงโดยการสัมภาษณ์นายหนังตะลุง จำนวน 8 – 10 คน
โดยเลือกสัมภาษณ์นายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของประชาชนในจังหวัด
นครศรีธรรมราช จำนวน 6 คนะ จังหวัดพัทลุง 2 คนะ และจังหวัดตรัง 2 คนะ

2.3 ศึกษาจากประชาชนผู้ชมการแสดงของหนังตะลุงทั้ง 10 คนะ
โดยการสัมภาษณ์ คนละละ 20 – 30 คน (รวม 200 – 300 คน)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ธรรมเนียมนิยมในการแสดงหนังตะลุงและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานความคิดในการดำเนินการวิจัยซึ่งสามารถจำแนกขอบเขตของการนำเสนอได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนังตะลุง
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง
 - 1.2 ความรู้เกี่ยวกับรูปหนังตะลุง
 - 1.3 ความรู้เกี่ยวกับดนตรีของหนังตะลุง
 - 1.4 ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมหนังตะลุง
2. ธรรมเนียมนิยมในการแสดงหนังตะลุง
3. บทบาทและคุณค่าของหนังตะลุง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนังตะลุง

สาระสำคัญเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปของหนังตะลุงได้มีการรวบรวมไว้ค่อนข้างมากแตจะนำเสนอในประเด็นสำคัญคือ ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง ความรู้เกี่ยวกับรูปหนังตะลุง ความรู้เกี่ยวกับดนตรีของหนังตะลุง และความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมหนังตะลุง พอเป็นสังเขป เพราะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การศึกษารูปแบบการแสดงของหนังตะลุงที่พึงประสงค์

1. ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง

ความเป็นมาของหนังตะลุงที่ชัดเจนสมบูรณ์ค่อนข้างจะหาข้อยุติได้ยาก แต่ก็ได้นักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อสันนิษฐานไว้ พอจะประมวลได้ดังนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2522 : 137) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงในภาคใต้ว่าได้รับอิทธิพลจากหนังชวา ซึ่งหล่อหลอมเอาอารยธรรมของอินเดียไว้ โดยมีหลักฐานที่ยืนยันได้ คือ รูปหนังตะลุงของภาคใต้มีขนาดใกล้เคียงกับของชวา ตัวตลกของหนังตะลุงมีแขน

ยาวคล้ายกัน การเชิดรูปมีความคล้ายคลึงกัน มีความเชื่อเกี่ยวกับรูปตัวตลกคล้ายคลึงกัน รูปสำคัญ เช่น รูปฤๅษี รูปพระอิศวรทรงโคก็คล้ายคลึงกัน อีกทั้งนิยมนำเอาเรื่องรามายณะมาแสดงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องเทวดา ผู้รักษาโลกในทำนองเดียวกัน

อุดม หนูทอง (2531 : 61 – 85) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงไว้ว่า หนังตะลุงเป็นการละเล่นที่ได้รับความนิยมจากวัฒนธรรมพราหมณ์ โดยจะเห็นได้จาก เรื่องที่แสดงแต่เดิมจะเล่นเรื่องรามเกียรติ์ แม้จะมีเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และนิยายชีวิตในระยะหลัง แต่เมื่อถึงตอนเล่นแก้บนหรือประกอบพิธีกรรมจะเล่นเรื่องรามเกียรติ์เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น จึงจะถือว่าพิธีนั้นถูกต้องและสมบูรณ์ และธรรมเนียมนิยมในการในส่วนของการเล่นตอน การแสดงก็จะเห็นร่องรอยของอิทธิพลพราหมณ์ โดยจะเห็นได้จากการออกเสียงขาลิงดำหรือที่เรียกว่าออกเสียงหัวคำ ออกฤๅษี ออกพระอิศวรทรงโค ออกรูปฉะ ทั้งยังได้แสดงทัศนะว่าหนังตะลุงน่าจะมีที่มาร่วมกันกับหนังใหญ่ โดนจะเห็นจากบทไหว้ครูที่มีข้อความหลายตอนตรงกัน และรูปหนังตะลุงก็มีลักษณะคล้ายกับรูปหนังใหญ่

สกอต (Scott 1970 : 14) ได้ให้ความเห็นว่า ในประเทศอินเดียมีการแสดงหนังตะลุงในรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ โดยมีการแสดงกันอย่างแพร่หลาย โดยอาศัยเรื่องจากมหากาพย์ของอินเดีย คือเรื่องรามายณะและมหาภารตะ ซึ่งในประเทศนี้จะเห็นได้ว่าเริ่มแรกของการแสดงของหนังตะลุงมุ่งไปสู่แนวการแสดงด้านการเมืองการปกครอง ดังนั้นในระยะต่อมาการแสดงหนังตะลุงหลาย ๆ คณะที่มีชื่อเสียงจึงหนีไม่พ้นการแทรกสาระเนื้อหาทางการเมืองผสมผสานไปกับการแสดง ไม่ว่าจะเป็นบทพากย์ บทเจรจา หรือขับกลอน หรือบางคณะหนังอาจจะเน้นแก่นของเรื่องเป็นสาระทางการเมืองโดยตรง เช่น เรื่อง ขอมดำ ของหนังกัน ทองหล่อ มีโครงเรื่องที่สำคัญคือ "เป็นเรื่องของเจ้าชายซึ่งเป็นพระโอรสของเจ้าเมืองผู้ครองอาณาจักรเฝ้าไทยเมืองหนึ่งที่ถูกขอมรุกรานข่มเหงรังแก ยึดเอาเมืองไปเป็นเมืองขึ้นของขอม แต่เจ้าชายได้แสดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและจงรักภักดี สามารถสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับประเทศชาติบ้านเมือง โดยการกอบกู้เอกราชจากการเป็นเมืองขึ้นของขอมได้สำเร็จ และได้กลายเป็นวีรบุรุษในที่สุด (พงศ์พันธุ์ ทินนิมิตร 2534 : 85)

สวีนี (Sweeny 1972 : 9) ได้ศึกษาประวัติของการแสดงหนังตะลุงในประเทศแถบเอเชียอาคเนย์ พบว่า หนังตะลุงที่นิยมแสดงกันในประเทศแถบนี้ แบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบ คือ แบบแรกเป็นหนังใหญ่ของไทย และหนังสเบก (Nang Sbeck) ของเขมร ซึ่งมีรูปหนังขนาดใหญ่ ส่วนแขนของรูปหนังจะติดอยู่กับบ่า เคลื่อนไหวไม่ได้ ส่วนอีกแบบหนึ่งรูปหนังที่ใช้แสดงจะมีขนาดเล็กกว่า ที่แขนมีรอยต่อทำให้เคลื่อนไหวได้ แบบหลังนี้เป็นที่นิยมกว้างขวาง

กว่าแบบแรก มีการแสดงทั่วไปใน ชาว บาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ลาว และเขมร เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถิ่นที่มีการแสดงมากที่สุด คือทางตอนใต้ของประเทศไทย

ถ้าจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์กันระหว่างหนังตะลุงของไทยกับประเทศอื่น ๆ แล้ว ก็จะทำให้เห็นว่ามีลักษณะต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน อาจจะมีส่วนที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียด บางประการเกี่ยวกับเรื่องนี้ อุดม หนูทอง (อุดม หนูทอง 2523 : 1) ได้ให้ความเห็นว่า เมื่อศึกษาจากประวัติและสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับหนังตะลุงก็จะพบว่า หนังตะลุงแบบอินเดีย ชาวบาหลี มาเลเซีย และภาคใต้ของไทย มีความสัมพันธ์กันในหลายประการ เช่น ด้านธรรมเนียมการแสดง รูปหนัง ดนตรี ตลอดจนความเชื่อบางประการ แต่ก็มีรายละเอียดต่าง ๆ แตกต่างกันไป ตามวัฒนธรรมประเพณี และศาสนา รวมทั้งการพัฒนาการแสดงของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังตะลุงในภาคใต้ของประเทศไทยกับหนังตะลุงของชาว มีร่องรอยของความสัมพันธ์กันหลายประการ และต่างก็มีวัฒนธรรมของอินเดียผสมผสานอยู่อย่างเด่นชัด

ในประเด็นนี้จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงรายละเอียดบางประการของหนังตะลุงในชาว และหนังตะลุงในภาคใต้ของประเทศไทย กล่าวคือ นายหนังตะลุงหรือคนเชิดหนังตะลุงของชวานั้น เรียกว่า "ดาหลัง" (Dalang) ซึ่งมาจากคำสันสกฤตว่า "ตาลังก" อันเป็นพระนามของพระอิศวร หรือพระศิวะ ผู้เป็นตัวแทนของเทพเจ้าแห่งความบันเทิงและศิลปะของอินเดีย เทพเจ้าองค์นี้ หนังตะลุงทุกคณะของไทยจะนำมาใช้เป็นตัวละครที่สำคัญยิ่งในการแสดงทุกครั้ง คือ แกะสลักเป็นรูปพระอิศวรทรงโคอุสุภราช นายหนังจะใช้รูปนี้แสดงหลังจากเชิดรูปฤาษี ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกย่องสดุดีเทพเจ้าแห่งความบันเทิง ตามตำนานของอินเดียแล้วว่า เมื่อใดพระศิวะทรงเจริญระบำ พระนันทิซึ่งโดยธรรมดาเป็นเทพที่มีร่างเป็นบุรุษหัวโค ประดับอาภรณ์อย่างเทพ ก็จะนั่งตีตะโพนให้จังหวะต่อเมื่อพระศิวะเสด็จ พระนันทิจึงกลายร่างเป็นเป็นโคพานะทรง (คำว่า "นันทิ" นอกจากจะหมายถึง เสวก ผู้เป็นใหญ่ในพระศิวะแล้ว ยังหมายถึงผู้กล่าวอามุขบทละคร ผู้เบิกโรง หรือผู้กล่าวอาศิรวาท ซึ่งหมายความอย่างหลังนี้ตรงกับบทบาทของพระอิศวรในหนังตะลุงภาคใต้ของไทย)

รูปหนังตะลุงชวา นอกจากจะมีตัวละครตามชื่อในมหากาพย์เรื่องรามายณะแล้วยังตัวสำคัญตัวหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ชาติ คือ ตัว "Semar" เป็นตัวตลก มีลักษณะหลายประการตรงกับรูปตลกของหนังตะลุงในภาคใต้ของไทย เช่น มีแขนยาวเลยเข่าลงมา พูดจาไม่กล่อมเกล่า มีความเมตตากรุณา เป็นตัวที่อยู่ข้างฝ่ายธรรมะเสมอ

สำหรับแนวการแสดงของหนังตะลุงชวาก็คล้ายคลึงกับหนังตะลุงในภาคใต้ของไทย คือ นอกจากเขาจะแสดงเรื่องรามายณะและมหากาพย์แล้ว ยังแสดงนิทานปรัมปราที่เกี่ยวกับการอธิบายถึงที่มาของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ การต่อสู้ระหว่าง "สุร" กับ "อสุร" และในบางครั้ง

ก็เป็นเรื่องประเภทจินตนาการทั่ว ๆ ไป ส่วนเรื่องที่หนังตะลุงในภาคใต้ของไทยใช้แสดงกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ปรากฏว่ามีอยู่หลายลักษณะ ซึ่ง พวง บุชรรัตน์ (พวง บุชรรัตน์ 2523 : 4) สรุปว่ามีอยู่สามประเภท คือ เทพนิยาย จินตนิยาย และนวนิยาย และในทุกประเภทของเรื่องที่ใช้แสดงหนังตะลุง ก็จะต้องแทรกความรู้ ความคิด และทัศนคติ ในด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนผู้ชมหนังตะลุงในประเทศไทย

สำหรับหนังตะลุงในประเทศไทยเรานั้น ยังไม่สามารถจะหาข้อยุติเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาได้อย่างแน่ชัด ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ พบว่ายังมีผู้สันนิษฐานขัดแย้งกันอยู่มาก ธนิต อยู่โพธิ์ (2500 : 5) กล่าวว่า มหรสพพื้นบ้านที่ขึ้นหน้าขึ้นตาของชาวไทยในสมัยโบราณอีกอย่างหนึ่งก็คือ หนัง ซึ่งเราเรียกกันในภายหลังว่าหนังใหญ่ เพราะมีหนังตะลุงซึ่งเป็นหนังตัวเล็กเกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่ง จึงได้เติมคำเรียกให้แตกต่างกันออกไป

สวนภิญโญ จิตต์ธรรม (2506 : 25 – 28) กล่าวว่า หนังควนได้เปลี่ยนชื่อเรียกมาเป็นหนังตะลุงเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 สมัยนั้นหนังทางเมืองพัทลุงได้เข้าไปแสดงในกรุงเทพฯ คนกรุงเทพฯ เรียกหนังควนว่า “หนังตะลุง” อันเกิดจากการร่อนเสียงและการกลายเสียงของคำ พัทลุง – หลง – ตะลุง ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกันที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2508 : 99) ได้ทรงบันทึกไว้ว่าหนังตะลุงเป็นการแสดงอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยพวกชาวบ้านควนมะพร้าว แขวงจังหวัดพัทลุง คิดเอาอย่างหนังแขก (ชวา) มาเล่นเป็นเรื่องไทยขึ้นก่อน แล้วจึงแพร่หลายไปที่อื่น และคำว่า “ตะลุง” นั้น ก็คงใช้กันแพร่หลายแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ดังปรากฏในหลักฐานจดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 12 เมษายน ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) ความว่า “ในตอนค่ำมีมหรสพต่าง ๆ มาเล่นถวาย คือ เพลง 1 โรง หนังตะลุง 1 โรง มโนรา 1 โรง ...”

นอกจากนี้ก็ยังมีส่วนสันนิษฐานแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2521 : 180) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงว่า หนังตะลุงเป็นการละเล่นของชวาที่มีมาก่อนคริสตศตวรรษที่ 11 แล้วแพร่หลายมายังมลายูและภาคใต้ของไทย โดยที่ชาวมลายูหรือมาเลเซียในปัจจุบันเรียกว่า “วายังกูเลต” (Wayang Kulet) และในสมัยโบราณมักจะเรียกหัวเมืองหรืออาณาจักรภาคใต้ว่า “เมืองตะลุง” และเรียกชาวใต้ว่า “ชาวตะลุง” ดังปรากฏในบทละครนอกเรื่องอิเหนา ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยว่า

“ซ่องรทาทุ่นจีนนิ้วแจ็ก
 ละครแขกเล็กเล็กใส่หัวสูง
 ราตรีมีแต่ล้วนชาวตะลุง
 ชัดกันนุงตามถนนแห่งกรวดลาว”

หนังตะลุงจะมีประวัติความเป็นมาที่แน่ชัดอย่างไรนั้น เป็นเรื่องซึ่งผู้ที่สนใจจำต้องศึกษาค้นคว้ากันอีกต่อไป แต่ในที่นี้ต้องการที่จะศึกษาเฉพาะสภาพปัจจุบันในอันที่จะหาแนวทางเพื่อให้หนังตะลุงมีบทบาทต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยเหตุผลที่หนังตะลุงมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2519 : 51) ได้กล่าวว่า ซ้ำราชการไปให้การอบรมชาวบ้านถึงสิบครั้งก็ยังไม่เท่าหนังตะลุงแสดงให้ดูเพียงครั้งเดียว ซึ่งก็ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลและความศรัทธาเชื่อถือที่หนังตะลุงมีต่อประชาชนในภาคใต้

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้สมบูรณ์และชัดเจนขึ้น ตลอดจนเพื่อจะเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไปอีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงส่วนสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุงพอเป็นสังเขป อันได้แก่ องค์ประกอบของคณะหนังตะลุงและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง โอกาสและช่วงเวลาของการแสดง ขั้นตอนการแสดง ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับนายหนังตะลุง ตลอดจนสภาพปัจจุบันของหนังตะลุง ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของคณะหนังตะลุงและอุปกรณ์การแสดง รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 จำนวนคนในคณะหนัง เดิมทีเดิยวนั้น หนังตะลุงแต่ละคณะจะมีคนในคณะประมาณ 8 – 10 คน ทำหน้าที่เป็นนายหนัง 2 – 3 คน มือทับ 1 คน มือโหม่งและกรับ 1 คน มือกลอง 1 คน มือซอ 1 คน มือฉิ่ง 1 คน ผู้จัดรูปและยืนรูป 1 คน และหมอประจำโรงอีก 1 คน แต่ต่อมานิยมให้มีนายหนังเพียงคนเดียว ไม่มีหมอประจำโรง คนที่ทำหน้าที่จัดรูปและยืนรูปก็เป็นหน้าที่ของคนอื่น ๆ ได้ ดังนั้น ปัจจุบันนี้จำนวนคนในคณะของหนังตะลุงจึงลดน้อยลงไปกว่าเดิม คือ มีอยู่ประมาณคณะละ 6 – 7 คน

1.2 โรงหนัง โรงที่ใช้สำหรับการแสดงหนังตะลุงนั้นจะปลูกยกพื้นสูงประมาณ 2 เมตร มีพื้นที่ประมาณ 2.5 x 3 เมตร หลังคามนิยมเป็นแบบเพิงหมาแหงน ด้านข้างทั้งสองข้างปิดกันมิดชิด ด้านหลังโรงก็กันแต่เว้นส่วนที่พอจะเป็นประตูสำหรับขึ้นลงได้ ด้านหน้าจะชิงจอบผ้าขาวขนาดประมาณ 1.5 x 2 เมตร ภายในโรงวางต้นกล้วยเป็นแนวนอนติดกับจอ เพื่อให้บังรูปเวลาจะแสดง ส่วนด้านข้างก็จะวางต้นกล้วยอีกต้นหนึ่งสำหรับบังรูปที่เตรียมไว้ใช้เพื่อการแสดง ในฉากต่อ ๆ ไป ถัดจากจอเข้ามาประมาณ 1 ฟุต และสูงจากพื้นพอสมควร จะมีดวงไฟหรือ

ตะเกียงแขวนเอาไว้เพื่อให้เกิดแสงสว่างในตอนแสดง โรงหนังตะลุงที่กล่าวถึงนี้จะปลูกในที่โล่งแจ้ง นอกตัวอาคาร มีสนามหญ้าหน้าโรงเพื่อประชาชนจะนั่งดูการแสดงได้

1.3 รูปหนังหรือตัวหนัง หนังตะลุงคณะหนึ่ง ๆ จะมีรูปหนังประมาณ 120 – 200 รูป เก็บไว้ในแผงหรือหีบ รูปหนังที่ทุกคนจะต้องมี คือ ฤาษี พระอิศวร เจ้าเมือง นางเมือง ตัวพระ ตัวนาง ยักษ์ ตัวตลก เทวดา และรูปสามัญชนอื่น ๆ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความต้องการและลักษณะของ เรื่องที่นายหนังตะลุงใช้ในการแสดง ถ้านายหนังคณะใดต้องการรูปหนังเพิ่มเติมก็หาเพิ่มเข้าไปได้ รูปหนังนั้นจะประดิษฐ์จากหนังโค กระบือ หรืออาจจะใช้หนังสัตว์อื่น ๆ มีการแกะสลักและระบายสี ให้สวยงาม ลักษณะพิเศษอื่น ๆ ของรูปหนัง จะวิวัฒนาการไปตามยุคสมัย แต่ก็ยังมีบางคณะที่ยัง คงรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ ส่วนที่วิวัฒนาการไปก็มักจะมีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพสังคม ปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้จากส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งตัวของรูปหนัง

1.4 เครื่องดนตรี เครื่องดนตรีประกอบการแสดงที่สำคัญที่หนังตะลุงทุกคนจะต้องมีก็คือ ทับ โหม่ง เพราะทับเป็นเครื่องดนตรีที่ต้องกำกับจังหวะของรูปหนังแต่ละรูป ส่วนโหม่ง จะประกอบเสียงให้ฟังไพเราะขึ้น ส่วนเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เช่น ฉิ่ง กรับ ซอ ปี่ กลอง เป็นเครื่องดนตรีที่ปรุปรุสให้ครึกครื้นน่าฟังขึ้น ในปัจจุบันนี้หนังตะลุงบางคณะก็ได้นำเอาเครื่องดนตรีสมัย ใหม่เข้ามาประสมด้วย เช่น ออร์แกนและกีตาร์ เป็นต้น

1.5 เรื่องที่ใช้ในการแสดง เรื่องที่หนังตะลุงแต่ละคณะนำมาใช้ในการแสดงสมัย ก่อนมักเป็นเรื่องรวมเกียรติและเรื่องจากวรรณคดีพื้นบ้าน เช่น อิเหนา พระอภัยมณี เป็นต้น แต่ใน ปัจจุบันนี้ เรื่องที่นำมาใช้แสดงจะผิดแผกไปจากเดิมมากทีเดียว กล่าวคือ เรื่องส่วนใหญ่จะเป็น เรื่องที่แต่งขึ้นมาเองให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน มากกว่าที่จะเป็นเรื่องเพื่อ ผันไกลความจริง เรื่องที่แสดงนั้น หนังตะลุงบางคณะก็มีความสามารถที่จะผูกขึ้นเองได้ แต่บาง คณะก็ต้องอาศัยบุคคลอื่นแต่งเรื่องให้ แล้วตนเองก็จะนำมาปรับปรุงดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับ ความสามารถและความต้องการในการแสดง แต่มาว่าหนังตะลุงจะแสดงเรื่องอะไรก็ตาม สิ่งที่นายหนังต้องการจะถ่ายทอดให้แก่ประชาชนก็จะเป็นสาระเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจและ สังคมเป็นส่วนใหญ่

2. โอกาสและช่วงเวลาการแสดง เดิมทีเดียวหนังตะลุงจะไม่นิยมแสดงในงานมงคลต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดอัปมงคลแก่เจ้าของบ้าน แต่ปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้หมดสิ้นไปแล้ว ดังนั้น หนังตะลุงจึงมีโอกาสดังกล่าวอย่างกว้างขวาง เช่น งานนักขัตฤกษ์ งานวัด งานขึ้นบ้านใหม่ หรือแม้แต่การแสดงหนังตะลุงที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานใด ๆ โดยเฉพาะกรณีเช่นนี้นับได้ว่าเป็นการเพิ่ม โอกาสที่หนังตะลุงจะมีบทบาทต่อความรู้ ความคิดในด้านต่าง ๆ ของประชาชนมากขึ้น สำหรับ ช่วงเวลาที่ใช้ในการแสดงนั้น สมัยก่อนเริ่มแสดงตั้งแต่หัวค่ำจนสว่าง เพราะมีธรรมเนียมนิยม

ในการแสดงที่ยืดยาว ต้องใช้เวลามาก เช่น ออกลิ่งดำ ลิงขาว พระอิศวร เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนี้ หนึ่งตระกูลหลายคนจะได้ตัดขั้นตอนการแสดงบางขั้นออกไป ดังนั้น เวลาเริ่มต้นของการแสดงจึงยืดออกไป คือ จะเริ่มต้นประมาณ 3 ทุ่ม มีการหยุดพักตอนเที่ยงคืนละประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วก็แสดงต่อไปจนสว่าง

3. ขั้นตอนการแสดง โดยทั่วไปหนึ่งตระกูลทุกคนจะมีขั้นตอนการแสดงที่ยึดถือปฏิบัติเหมือน ๆ กัน โดยมีขั้นตอนการแสดงดังต่อไปนี้ คือ

3.1 เบิกโรง เมื่อคณะหนึ่งขึ้นโรงแล้ว นายหนังจะเอาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสดง ซึ่งได้แก่ รูปฤาษี รูปหน้าบท รูปเจ้าเมือง ปักไว้ที่ต้นกล้วย โหม่ง ทัพ มาวางข้างหน้า แล้วกล่าวชุมนุมครู โดยมีเครื่องสักการะ เช่น หมาก พลุ ดอกไม้ รูป เทียน เงิน ที่เจ้าภาพจัดหาไว้ให้

3.2 โหมโรง เป็นขั้นตอนการแสดงที่มีการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ เพื่อเรียกผู้ชมและเป็นการสำรวจเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง

3.3 ออกฤาษี เป็นการออกรูปครู เพื่อแสดงคารวะต่อครูบาอาจารย์ และไหว้เทพเจ้าเพื่อปัดเป่ารังควานและกันเสียดจัญไรต่าง ๆ ขั้นตอนนี้ นับเป็นขั้นตอนที่ต้องกระทำเพื่อความมั่นใจและเป็นกำลังใจในการแสดงของนายหนังตระกูลขณะ

3.4 ออกรูปพระอิศวร เป็นขั้นตอนที่แสดงคารวะแด่เทพเจ้าแห่งความบันเทิง และในการออกรูปพระอิศวรนี้ นายหนังตระกูลจะต้องใช้ความประณีตและอาศัยความชำนาญในการขีดรูป เพราะเป็นการอวดฝีมือและลีลาในการขีดรูปขั้นสูงที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับประชาชนผู้ชมได้เป็นอย่างดี

3.5 ออกรูปหน้าบท การออกรูปหน้าบทนี้ของนายหนังตระกูลทุกคน จะถือว่าเป็นตัวแทนของนายหนัง เนื้อเรื่องที่ใช้ประกอบการออกรูปนี้จะเกี่ยวกับการเคารพครูบาอาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอนนายหนัง การเกิดทุนสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรวมถึงการทักทายประชาชนผู้ชม

3.6 บอกเรื่อง นายหนังตระกูลส่วนใหญ่จะใช้รูปตัวตลกออกมาบอกให้ประชาชนผู้ชมทราบว่าในการแสดงครั้งนี้จะแสดงเรื่องอะไร ทำนองไหน มีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งการกล่าววปรารถนากับผู้ชมก่อนที่จะดำเนินการแสดงต่อไป

3.7 บทเกี่ยวจอบ ขั้นตอนนี้บางครั้งจะเรียกว่า “กล่าวหน้าบท” ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ไม่ต้องอาศัยรูปหน้าบท เป็นเพียงการเริ่มต้นกล่าวบทกลอนสั้น ๆ ก่อนเริ่มเรื่อง ใจความของกลอนในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวกับคดีสอนใจประชาชน หรือกล่าวถึงธรรมชาติและบรรยากาศในขณะนั้น

3.8 การตั้งนามเรื่อง เป็นขั้นตอนที่เริ่มเรื่องหรือเปิดเรื่องที่หนังตะลุงจะแสดง โดยจะยกเอาเหตุการณ์ปัจจุบันที่เป็นสาระทางด้านการเมือง สังคม ที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเรื่องที่แสดง แล้วจะโยงความสัมพันธ์ดังกล่าวไปสู่เหตุการณ์ที่กำหนดไว้ในเรื่อง

4. สภาพปัจจุบันของหนังตะลุง หนังตะลุงในปัจจุบันมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทีเดียว ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของเรื่องที่น่ามาแสดง ตลอดจนรูปแบบการแสดง รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะอิทธิพลของสังคมเป็นสำคัญ ซึ่ง อุดม หนูทอง (2523 : 11) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นผลกระทบโดยตรงที่ทำให้สภาพของหนังตะลุงต้องเปลี่ยนแปลงไป หนังตะลุงปัจจุบันมักจะกระทบกระเทียบและสะท้อนภาพความเคลื่อนไหวของสังคมออกมา บางช่วงบางสมัยหนังตะลุงได้แสดงในลักษณะรับใช้การเมืองก็มี โดยการวิเคราะห์ปัญหาสังคมแล้วนำมาเสนอผ่านตัวละครซึ่งผูกขึ้นเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ส่งผ่านไปยังประชาชนผู้ชม ซึ่งก็มีแนวโน้มว่าหนังตะลุงที่แสดงแนวการเมืองจะเป็นที่พึงพอใจของประชาชนเป็นส่วนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ชมที่เป็นคนรุ่นใหม่ทั้งหลาย

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับหนังตะลุงในปัจจุบันนี้ก็คือ นายหนังตะลุงในปัจจุบันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก และผู้ที่เป็นนายหนังตะลุงก็เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมามากกว่านายหนังตะลุงสมัยก่อน อันเป็นส่วนที่นายหนังตะลุงในปัจจุบันนี้สามารถจะปรับปรุงการแสดงและปรับตนเองให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดีขึ้น เช่น การรู้จักวิเคราะห์ผู้ชม การรู้จักเลือกเรื่องที่ชี้แสดง และขณะเดียวกัน การที่นายหนังตะลุงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ก็เป็นผลทำให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการแสดงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความสำคัญในเวลาและรับงานแสดงที่รอบคอบรัดกุมขึ้น ต้องชวนขวายเป็นความรู้ยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ก้าวทันเหตุการณ์ นอกจากนี้รายได้จากการแสดงของหนังตะลุงแต่ละคณะในปัจจุบันก็เป็นล่ำเป็นสัน ทำให้ทัศนคติต่ออาชีพการแสดงของนายหนังตะลุงดีขึ้น ได้รับการยกย่องและยอมรับจากสังคมสูงขึ้นอีกด้วย

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523 : 132 – 138) ก็ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงในปัจจุบันว่า เมื่อเปรียบเทียบหนังตะลุงในอดีตกับหนังตะลุงในปัจจุบันนี้จะเห็นว่า หนังตะลุงในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งพอจะสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ฐานะในสังคมของหนังตะลุงสูงขึ้นกว่าเดิมมาก โดยที่หนังตะลุงในปัจจุบันนี้ได้รับการยกย่องจากสังคมมากขึ้นกว่าเดิม เพราะนอกจากเงินรายได้จากการแสดงที่ค่อนข้างสูงแล้ว นายหนังตะลุงยังได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถสูงกว่าประชาชนทั่วไปมาก ซึ่งเป็นผลทำให้ประชาชนศรัทธาเชื่อถือมากขึ้น

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้หนังตะลุงได้รับความนิยมในการแสดงมากขึ้น เช่น มีเครื่องไฟฟ้า เครื่องขยายเสียง ซึ่งจะทำให้หนังตะลุงสามารถแสดงได้เป็นเวลานานขึ้น โดยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมากนัก อีกทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมากได้โดยสังเกตได้จากจำนวนครั้งที่หนังตะลุงแต่ละคณะแสดงต่อปีสูงขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ก็ยังมี การเผยแพร่การแสดงของหนังตะลุงในรูปแบบต่าง ๆ ที่นอกเหนือไปจากการแสดงโดยตรง กล่าวคือ การบันทึกเสียงออกจากรายการวิทยุ การบันทึกภาพออกจากรายการโทรทัศน์ การบันทึกเทปเพื่อเผยแพร่

3. การปรับปรุงและดัดแปลงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสดง เช่น การนำเอาเครื่องดนตรีที่ทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจและเร้าใจผู้ชมได้เป็นอย่างดี อีกอย่างหนึ่ง คือ การรู้จักเลือกเพลงประกอบการแสดงซึ่งเป็นที่นิยมในสังคมปัจจุบัน ทำให้ประชาชนชื่นชอบและประทับใจมากขึ้น

4. การดัดแปลงรูปหนังให้มีลักษณะการแต่งตัวที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของคนในสังคมปัจจุบัน ทำให้ผู้ชมเห็นจริงเห็นจังไปด้วย อีกทั้งหนังตะลุงบางคณะซึ่งเป็นที่นิยมของประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หนังตะลุงบางคณะจึงต้องใช้รูปหนังขนาดใหญ่กว่าเดิมมาก โรงที่ใช้สำหรับการแสดงก็กว้างขึ้น เพื่อให้คนดูที่นั่งอยู่ไกลจากโรงมองเห็นชัดเจนขึ้น

5. การใช้สถานที่เพื่อการแสดงที่เป็นพิเศษไปกว่าเดิม กล่าวคือ หนังตะลุงบางคณะเป็นที่นิยมของประชาชนมาก การแสดงเฉพาะตอนกลางคืนตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วไปนั้น ไม่เป็นการเพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน ดังนั้น หนังตะลุงบางคณะจึงต้องเข้าไปแสดงในโรงภาพยนตร์ โดยสร้างเป็นโรงจำลองชั่วคราวขึ้น จึงสามารถแสดงในตอนกลางวันได้อย่างดี

นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงก็ยังปรากฏในส่วนที่เป็นเนื้อหาของสาระของเรื่องที่น่ามาแสดง กล่าวคือ เดิมทีเดี่ยวหนังตะลุงส่วนใหญ่ชอบแสดงเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ มียักษ์ เทวดา ภูตผี สัตว์ประหลาด ซึ่งเรื่องในลักษณะเช่นนี้ ผู้ชมในปัจจุบันจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ขาดความเป็นจริงและห่างเหินกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้ง ๆ ที่เรื่องเช่นนี้ใช้ว่าจะไม่มีความหมาย แต่เป็นเรื่องประเภทสัญลักษณ์ที่ต้องอาศัยการตีความและการวิเคราะห์อย่างไรก็ตาม ลักษณะเรื่องที่หนังตะลุงใช้ในการแสดง ปัจจุบันนี้จะมีลักษณะที่เป็นไปได้ใกล้เคียงกับสภาพชีวิตจริง ตัวละครในเรื่องจะจำลองมาจากชีวิตจริงของบุคคลในสังคม

ผู้วิจัยเองก็ได้ตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงของเรื่องที่หนังตะลุงนำมาใช้ในการแสดง จึงได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องของหนังตะลุงจำนวน 50 เรื่อง จากเทปบันทึกเสียง ทั้งนี้ เพื่อจะได้กรอบความคิดบางประการในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ และได้พบรายละเอียดบางประการเกี่ยวกับเรื่องที่หนังตะลุงใช้แสดงดังต่อไปนี้ คือ

1. ประเภทของเรื่องที่ใช้แสดงปรากฏว่า เป็นเทพนิยาย 11 เรื่อง เป็นจินตนิยาย 12 เรื่อง และเป็นนวนิยาย 27 เรื่อง
2. แนวเรื่องที่ใช้แสดง โดยวิเคราะห์จากสาระสำคัญของเนื้อเรื่องปรากฏว่าเป็นเรื่องแนวการเมือง 28 เรื่อง แนวสังคมวัฒนธรรม 12 เรื่อง และแนวศาสนาและศีลธรรม 10 เรื่อง
3. ลักษณะการดำเนินเรื่อง ปรากฏว่า ใช้การพากย์ 25 เรื่อง ใช้การเจรจา 18 เรื่อง และใช้การขับกลอน 7 เรื่อง
4. รายละเอียดอื่น ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ คือ
 - 4.1 ตัวเอกของเรื่องส่วนใหญ่เป็นนักปกครอง หรือนักปราชญ์
 - 4.2 โครงเรื่องมักเป็นไปในทำนองความขัดแย้งในสังคม อันเนื่องมาจากผลประโยชน์ในการทำมาหากินและการดำรงชีวิต การกดขี่ข่มเหง ตลอดจนสภาพความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในสังคมที่ประชาชนได้รับ
5. ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับนายหนังตะลุง สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับนายหนังตะลุงนั้น ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษารวบรวมไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ที่ได้จัดให้มีรวบรวมสัมมนานายหนังตะลุง คือ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ร่วมกับมูลนิธิเอเชีย ได้จัดสัมมนานายหนังตะลุงทั่วภาคใต้ เมื่อ พ.ศ. 2516 ที่จังหวัดยะลา และสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ได้จัดสัมมนานายหนังตะลุง เรื่อง บทบาทของหนังตะลุงที่มีต่อการพัฒนาสังคม ซึ่งพอจะเก็บรวบรวมข้อมูลบางประการเกี่ยวกับนายหนังตะลุงในภาคใต้ดังต่อไปนี้
 - 5.1 นายหนังตะลุงส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่ก็มีบ้างที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่านั้น
 - 5.2 นายหนังตะลุงจะมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในสาขาวิชาการต่าง ๆ ในระดับที่จะพูดคุยกับชาวบ้านได้ เช่น ศิลปะ วรรณคดี ประเพณี กฎหมาย อักษรศาสตร์ และเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมปัจจุบัน
 - 5.3 นายหนังตะลุงส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบดี สามารถจะนำเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมาดัดแปลงให้เข้ากับเรื่องที่ใช้แสดง ตลอดจนเป็นผู้ที่รู้หลักจิตวิทยาและมีอารมณ์ขัน
 - 5.4 นายหนังตะลุงส่วนใหญ่ของภาคใต้จะมีภูมิลำเนาอยู่หนาแน่นในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง ส่วนจังหวัดอื่น ๆ จะมีจำนวนไม่มากนัก
 - 5.5 นายหนังตะลุงจะยึดอาชีพการแสดงหนังตะลุงเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง มีจำนวนไม่แตกต่างกัน

หนังตะลุง : สื่อมวลชนท้องถิ่นของภาคใต้

สื่อมวลชนท้องถิ่นของภาคใต้มีอยู่หลายชนิดด้วยกัน เช่น โนรา เพลงบอก ลิเกป่า และหนังตะลุง แต่ระดับความนิยมของประชาชนที่มีต่อสื่อมวลชนท้องถิ่นแต่ละชนิดจะแตกต่างกันมาก ซึ่ง สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523 : 137) ให้ความเห็นว่า หนังตะลุงเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมสูงมากในภาคใต้ และเหมาะที่จะใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพประชาชนในท้องถิ่น หากรัฐบาลจะนำหนังตะลุงมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมให้มากกว่านี้ก็ย่อมทำได้ง่ายและได้ผลอย่างแน่นอน

สมหวัง คงประยูร (2522 : 26) ได้กล่าวว่า สำหรับในภาคใต้นั้น หนังตะลุงยังคงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางจนถึงทุกวันนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีงานต่าง ๆ ถ้าไม่สามารถจะหาหนังตะลุงมาแสดงได้ ก็จะใช้การบันทึกเสียงของหนังตะลุงมาใช้แทน ในกรณีเช่นนี้จึงนับว่าหนังตะลุงมีอิทธิพลต่อชาวภาคใต้อย่างมาก อีกอย่างหนึ่ง ในการดูหนังตะลุงนอกจากประชาชนจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วประชาชนจะได้รับแง่คิด ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง จึงนับว่าหนังตะลุงเป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่งที่มีบทบาทต่อการปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมแก่ประชาชนในภาคใต้

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2521 : 179) ได้สรุปถึงอิทธิพลของหนังตะลุงที่มีต่อประชาชนในภาคใต้ไว้ว่า หนังตะลุงเป็นการละเล่นที่ให้ความบันเทิงแก่คนไทยมาแต่โบราณและนิยมเล่นกันมากในจังหวัดภาคใต้ จนเรียกได้ว่าเป็นมรดกของปักษ์ใต้ที่มีอิทธิพลผูกพันกับชีวิตและขนบประเพณีของผู้คนชาวบ้านชาวเมืองอยู่มาก นอกจากหนังตะลุงจะให้ความบันเทิงและบันเทิงกายบทรบเร้าของหนังตะลุงยังสะท้อนให้เห็นค่านิยมและทัศนคติของชาวบ้านที่แฝงอยู่ในเรื่องหนังตะลุงยังเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของไทยอย่างหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีอายุยืนยาวมาหลายร้อยปีแล้ว และแม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวใต้อยู่มาก

บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ (2522 : 13) กล่าวว่า หนังตะลุงเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลที่สุดในภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดพัทลุง ตรัง สงขลา กระบี่ นครศรีธรรมราช ชุมพร สุราษฎร์ธานี และสตูล ส่วนในจังหวัดอื่น ๆ นั้น หนังตะลุงจะมีอิทธิพลในบางสถานที่และกับบุคคลบางกลุ่ม คือสถานที่ใดที่มีคนช่างพูด ช่างวิจารณ์ เป็นผู้นำคนอื่น ๆ สถานที่เหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงมาก ประชาชนในภาคใต้มีความเชื่อถือและชื่นชอบหนังตะลุงมากกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ประชาชนยอมรับว่านายหนังตะลุงเป็นทั้งปราชญ์ นักการเมือง นักศาสนา และนักการศึกษาของท้องถิ่นอีกด้วย โดยที่ในปัจจุบันนี้ หนังตะลุงเกือบ

ทุกคนจะพยายามแสดงหนังตะลุงให้เป็นศิลปะที่สะท้อนปัญหาของท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งนี้เพราะประชาชนไม่นิยมเรื่องคิด ๆ ผัน ๆ อย่างสมัยก่อน

อเนก นาวิกมูล (2523 : 31) ได้กล่าวถึงหนังตะลุงว่าความน่าสนใจของหนังตะลุงในแง่ของผู้ดูก็คือ หนังตะลุงได้บรรจุความรู้ความบันเทิงเอาไว้ ขณะเดียวกันก็ได้เคล้าอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์เข้าไปให้เห็นจริงเห็นจังเป็นที่น่าสนใจยิ่ง

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2519 : 52) ได้สรุปไว้ว่า หนังตะลุงยังยึดหยัดเป็นที่นิยมของชาวปักษ์ใต้ยิ่งกว่ามหรสพพื้นเมืองอื่น ๆ ยิ่งถ้าเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังตะลุงก็มีอิทธิพลยิ่งกว่าสื่อมวลชนเหล่านั้น เพราะหนังตะลุงมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมของคนในครอบครัว แม้ท้องถิ่นซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่กล้าเข้าไปหนังตะลุงก็เข้าไปได้ และยังคงครองความเป็นหนึ่ง คือ การเข้าถึงจิตใจประชาชนได้อย่างดี

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2523 : 64) ได้กล่าวถึงหนังตะลุงว่า หนังตะลุงจับใจชาวบ้านมาตลอด ด้วยลักษณะที่เป็นสื่อตัวแทนที่จะสะท้อนความรู้สึกนึกคิดความเชื่อถือในภูมิปัญญาของนายหนัง และเห็นว่า หนังตะลุงเป็นสื่อมวลชนท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อประชาชนชาวใต้มานานแล้ว และก็ยังเป็นอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ด้วย

สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 (2516 : 1) ได้สรุปว่า หนังตะลุงเป็นที่นิยมกันมากในภาคใต้ มหรสพประเภทนี้เท่านั้นที่สามารถจะชอกชอนนำประสบการณ์เข้าไปเสนอประชาชนได้ถึงทุกหมู่บ้าน จึงกล่าวได้ว่า หนังตะลุงมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด และทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมของทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในชนบทของภูมิภาคนี้ เนื้อเรื่อง บทบาทของตัวละคร และคำพูดของตัวละครจากการแสดงของหนังตะลุงในครั้งหนึ่ง ๆ จะประทับใจคนดูไปนานเท่านั้น โดยนำไปเล่าถ่ายทอดกันวิจารณ์กันในวงสังคมชนบทอย่างไม่รู้จักจบสิ้น นับแต่หมู่เด็กที่เริ่มดูหนังตะลุงเป็นไปจนกระทั่งถึงกลุ่มคนแก่ของหมู่บ้าน ดังนั้น หนังตะลุงจึงมีอำนาจบันดาลใจสำหรับคนชนบทภาคใต้ของไทยยิ่งกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ สามารถพัฒนาคุณภาพของชาวบ้านในชนบทซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินงานต่าง ๆ ของทางราชการได้

ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ 2523 : 1) ได้สรุปว่า หนังตะลุงเป็นการละเล่นพื้นบ้านของภาคใต้ที่มีมาแต่โบราณ นิยมกันอย่างกว้างขวางทั่วทั้ง 14 จังหวัด ครั้งก่อนจะไม่แสดงในงานมงคล ไม่แสดงกลางวัน ไม่แสดงในตัวอาคาร แต่ปัจจุบันนี้ได้เลิกยึดถือข้อจำกัดเหล่านั้นเกือบหมด จึงทำให้การแสดงหนังตะลุงขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางขึ้น อนึ่งขณะนี้อัตราค่าแสดงของหนังตะลุงแต่ละคณะค่อนข้างสูง ทำให้ศิลปะประเภทนี้สามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักได้ ทั้งยังได้รับ

การยกย่องจากสังคมมากขึ้น จึงทำให้มีจำนวนนายหนังตะลุงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังที่ปรากฏว่า ในบางตำบลจะมีหนังตะลุงอยู่หลายคณะ อีกทั้งรูปแบบการแสดงของหนังตะลุงในปัจจุบันนี้ ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก กล่าวคือ มีรายการวิทยุที่ถ่ายทอดการแสดงของหนังตะลุง และสถานีโทรทัศน์ บางสถานีก็ยังคงจัดให้มีรายการแสดงหนังตะลุงเป็นประจำทุกสัปดาห์ รายการที่จัดขึ้นเหล่านี้ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมาก เพราะเวลาส่วนใหญ่ที่เสนอรายการดังกล่าว เป็นเวลาที่ประชาชนเสร็จภารกิจประจำวันของตนแล้ว มีเวลาว่างพอที่จะชมรายการดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตาม รายการหนังตะลุงที่ส่งผ่านวิทยุหรือโทรทัศน์ก็ได้รับความนิยมจากประชาชนแตกต่างกันไปตามคณะหนังตะลุง ซึ่ง พวง บุชรรัตน์ (2523 : 1 – 6) ได้กล่าวว่า หนังตะลุงคณะใด จะเป็นที่ยอมรับชมชอบของประชาชนเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ ประการ แต่องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งก็คือ เรื่องที่หนังตะลุงนำมาแสดง ดังนั้น หนังตะลุงแต่ละคณะ จึงมีความพิถีพิถันในการเลือกเฟ้นเรียบเรียงเรื่องที่จะนำมาแสดง โดยพยายามจะเลือกเรื่องที่มีแง่มุม น่าสนใจติดตาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับหนังตะลุงยังอยู่ในวงจำกัดมาก ผู้วิจัยได้อาศัยงานวิจัยเบื้องต้น “ภูมิหลังและทัศนคติบางประการของนายหนังตะลุง” ซึ่ง สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ได้จัดให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า นายหนังตะลุงควรจะมีบทบาทต่อประชาชนในด้านต่าง ๆ คือ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น และขณะเดียวกันก็ยังมีพบต่อไปอีกว่า นายหนังตะลุงมีความต้องการที่จะให้หน่วยงานของรัฐมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ คือ การส่งเสริมบริการความรู้ข่าวสารต่าง ๆ การให้ความสะดวกในการแสดง การให้ความปลอดภัย และการจัดตั้งชมรมหนังตะลุง นอกจากนี้ก็พบว่า นายหนังตะลุงส่วนใหญ่มีความพอใจในอาชีพการแสดงหนังตะลุงของตน และรู้สึกที่ตนเองได้รับการยกย่องศรัทธาจากประชาชนค่อนข้างสูง ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ นายหนังตะลุงได้ระบุไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. หนังตะลุงควรจะได้แสดงไปในทางส่งเสริมวัฒนธรรม ความสามัคคีกลมเกลียว และควรมีบทบาทในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ร่วมกับทางราชการให้มากขึ้น
2. นายหนังตะลุงทุกคณะควรจะได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น โดยการจัดอบรมสัมมนาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. เรื่องที่นายหนังตะลุงใช้แสดงควรมีเนื้อหาเพื่อการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน

4. นายหนังตะลุงทุกคนควรจะได้พัฒนาปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้การแสดงถูกต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันได้

ไมตรี จันทรา (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมนายหนังตะลุงเพื่อการถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ผลการวิจัยพบว่า นายหนังตะลุงที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีศักยภาพและเทคนิควิธีในการถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนแตกต่างกัน อีกทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพและเทคนิควิธีปรากฏว่า ศักยภาพกับเทคนิควิธีในการถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองมีความสัมพันธ์กันสูง ขณะเดียวกันยังได้ประเมินผลรูปแบบการฝึกอบรมโดยอาศัยหลักการของรูปแบบโครงการแบบเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework) และการวิเคราะห์การแสดงของหนังตะลุงภายหลังการฝึกอบรมผลปรากฏว่า รูปแบบการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยนำเสนอ อันประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตย วิธีการและแหล่งความรู้สำหรับนายหนังตะลุง ความตระหนักในหน้าที่ต่อมวลชน บทบาทของหนังตะลุงที่มีต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชน ความสำคัญของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เทคนิคในการวิเคราะห์ผู้ชม ความสามารถในการแต่งเรื่องประเภทต่าง ๆ เทคนิคในการแทรกเนื้อหาสาระทางการเมืองในแต่ละขั้นตอนของการแสดง เทคนิคในการพากย์ เจรจา และขับกลอน รวมถึงธรรมเนียมนิยมในการแสดงหนังตะลุง ผลการประเมินพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมนายหนังตะลุงที่ได้สร้างขึ้นสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธรรมเนียมนิยมในการแสดงหนังตะลุง

จากการศึกษา สังเกต และสัมภาษณ์นายหนังตะลุง รวมทั้งลูกคู่ของหนังตะลุงแต่ละคณะ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้วิจัย มีข้อสรุปที่สอดคล้องกับ อุดม หนูทอง (2529 : 3929 – 3939) และ ฉันทส ทงช่วย (2526 : 285 – 287) ได้อธิบายไว้ว่า หนังตะลุงส่วนใหญ่จะยึดธรรมเนียมในการแสดงที่คล้ายคลึงกัน อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด หรือในโอกาสที่แสดง โดยสรุปจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเบิกโรง หรือบางที่เรียกว่า การตั้งเบิกโรง เป็นการทำพิธีเพื่อเอาฤกษ์ยามในการขอที่ตั้งโรงและปิดเป่าเสียดัจฉุไร โดยจะเริ่มเมื่อคณะหนังตะลุงขึ้นโรง ลูกคู่เริ่มบรรเลงเพลงเซ็ด เรียกว่า การตั้งเครื่อง ต่อจากนั้นผู้รับผิดชอบรูปหนังที่เรียกว่า “นายแฉง” ส่วนมากจะเป็นมือฉิ่ง จะแก้แฉงรูปออก จัดปักวางรูปให้เป็นระเบียบ นายหนังตะลุงจะทำพิธีเบิกโรงโดยใช้

อุปกรณ์เบิกโรงที่เจ้าภาพจัดให้ โดยใช้หมากพลู 9 คำ เทียน 1 เล่ม สำหรับงานทั่วไป แต่ถ้าเป็นงานอัมมมงคลจะเพิ่มเสื้อ 1 ผืน หมอน 1 ใบ หม้อน้ำมนต์ 1 ใบ แต่ถ้าเป็นการแสดงแก้บนหรือที่เรียกว่าแก้เหมรย ต้องใช้เทียน 9 เล่ม ดอกไม้ ข้าวสาร ส่วนเงินเบิกโรงจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของนายหนังตะลุง อุปกรณ์ดังกล่าวจะนำมาวางไว้หน้าหยวกด้านหน้าของนายหนังตะลุง เริ่มคาถาชูมนุมครุ เสร็จแล้วเอารูปฤาษี รูปปรายหน้าบาท รูปเจ้าเมือง นางเมือง ปักไว้ที่หยวก กล่าวเชิญครุหมอนหนึ่งให้มาช่วยคุ้มครอง ขอที่ตั้งโรงจากพระภูมิเจ้าที่และนางธรณี แล้วเสกหมาก 3 คำ เพื่อเป็นการกันเสนียดจัญไรและบูชาครุ เสร็จแล้วลูกคู่บรรเลงเพลงโหมโรง หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ลงโรง”

2. การโหมโรงหรือลงโรง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของคณะนายหนังตะลุงและเรียกคนดู เพลงที่ใช้บรรเลงในการโหมโรง นายหนังตะลุงบางคนให้ข้อมูลว่าเดิมทีเดียวใช้ “เพลงทับ” โดยอาศัยทับเป็นตัวยืมและเดินจังหวะ ดนตรีชนิดอื่น ๆ จะบรรเลงตามจังหวะทับทั้งสิ้น ตัวอย่างเพลงที่ใช้ เช่น เพลงเดิน เพลงยักษ์จับสัตว์ เพลงถอยหลังเข้าคลอง เพลงสามหมู่ เพลงนาคกรายเข้าวัง เพลงนางเดินป่า เป็นต้น ต่อมาในระยะหลังหนังตะลุงจะหันมานิยมโหมโรงด้วยเพลงปี่ โดยใช้ปี่เดินทำนองเป็นหลัก ตัวอย่างเพลงที่ใช้ เช่น เพลงพัดชา เพลงลาวสมเด็จ เพลงเขมรปี่แก้ว เพลงเขมรปากท่อ เพลงลาวดวงเดือน เพลงนางครวญ เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันลูกคู่ที่มีความชำนาญในเพลงดังกล่าวลดน้อยลง และข้อจำกัดของเวลาในการแสดงรวมถึงความนิยมของผู้ชม การโหมโรงมักจะบรรเลงเพลงพัดชา ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครุ ต่อจากนั้นเกือบทุกคนจะบรรเลงเพลงลูกทุ่งกันเป็นส่วนใหญ่ จนเห็นว่าได้เวลาพอสมควรจึงเริ่มออกฤาษี

3. การออกฤาษี เป็นการออกรูปครุ เพื่อแสดงความคารวะต่อครูอาจารย์ บูชาและขออำนาจจากเทพเจ้า (พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ และเทพเจ้าองค์อื่น ๆ บางคณะก็จะขออำนาจจากพระรัตนตรัยอีกด้วย) ทั้งนี้เพื่อเป็นการปิดเป่าและป้องกันเสนียดจัญไร

4. การออกรูปพระอิศวรหรือพระอิศวรทรงโคอุสุภราช เป็นการแสดงคารวะเทพเจ้าแห่งความบันเทิง และถือเป็นเทพผู้สนสรพการละเล่นในโลก การเชิดพระอิศวรทรงโคถือเป็นศิลปะชั้นสูงของการเชิดรูปหนังตะลุง นายหนังตะลุงจะต้องอาศัยศิลปะในการเชิดรูป และมักจะแสดงลวดลายลีลาอย่างเต็มที่

5. การออกรูปปรายหน้าบาท หรือเรียกว่าออกรูปภาค โดยลักษณะของรูปหนังจะเป็นรูปผู้ชายแต่งตัวงาม มือถือดอกบัวบ้าง ถือธงชาติบ้าง รูปภาคนี้ถือว่าเป็นตัวแทนของนายหนังตะลุงใช้เพื่อการไหว้ครุและสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้ที่นายหนังเคารพนับถือบูชา รวมถึงการขับกลอนปรารภฝากเนื้อฝากตัวต่อผู้ชม

6. การออกรูปบอกเรื่อง รูปที่ใช้จะเป็นรูปตัวตลก หนึ่งตะลุมส่วนมากจะใช้รูปขวัญเมือง ความหมายของรูปบอกเรื่องเพื่อเป็นตัวแทนของนายหนึ่งจะเจรจากับผู้ชม กล่าวทักทายและ บอกกล่าวถึงเรื่องที่คณะหนึ่งจะนำมาแสดง เชิญชวนให้ผู้ชมได้ติดตามชม บางคณะจะเจรจาสอดแทรกแนวตลกขบขันบ้างเล็กน้อย

7. การเกี่ยวจ้อ เป็นการร้องกลอนสั้น ๆ ก่อนตั้งนามเมือง จะไม่ให้รูปหนึ่งมาประกอบ เนื้อหาของบทกลอนมักจะเป็นคติสอนใจ หรือบทกลอนพรรณนาธรรมชาติ หนึ่งตะลุมทุกคนจะแต่งกลอนเกี่ยวจ้อไว้ก่อนให้มีความกระชับรัดกุมไพเราะคมคาย

ตัวอย่างบทเกี่ยวจ้อ ของหนังบุญเดิม ประชุมทอง จังหวัดพัทลุง

“อาทิยดับลับฟ้าภาณุมาศ	พระจันทร์สาดลอยสว่างกลางเวหา
น้ำค้างติดปิลิดปรอยลอยลงมา	พระพายพกลิ้นสุคนธ์นิมลมมาลย์
มาลำน้อยลอยลมค้อยชมรส	ดอกย้งสดน่าถนอมยังหอมหวาน
มีผ้าคลุมห่มห่อช่อโพदान	ห่อไว้นานขาวขำดังสำลี
เพ็งกลัดพุ่มตมตั้งกำลังหอม	น่าถนอมบัวทองของโฉมศรี
ดมแต่กลิ่นกินแต่รสอดเต็มที	ยังไม่มีผู้ให้ได้เหมือนใจ
ใครได้ต้องพองขนจนตัวสั้น	เจ้าของมันไม่ให้ผมจะได้ที่ไหน
จะหักก้านรานกิ่งชิงกันไป	เอาแต่ใจก็ไม่ได้ไม่ไซ่ดอกไม้ป่า
กลัวเจ้าของพ้องหาว่าตีปล้น	จะพาดนติดคุกผมกลัวทุกซ์หนักหนา
หักอารมณ์ไม่อย่ากชมดอกมาลา	จะสาธกยกกว่าเป็นนิทาน”

8. การตั้งนามเมืองหรือตั้งเมือง เป็นการเริ่มเรื่องโดยออกรูปกษัตริย์และมเหสี โดยสมมติเป็นเมือง ๆ หนึ่ง จากนั้นจึงดำเนินเหตุการณ์ไปตามเนื้อเรื่องที่ได้กำหนดไว้

จากการศึกษาพบว่า หนึ่งตะลุมบางคณะจะมีขั้นตอนการแสดงที่แตกต่างกันไปบ้าง มีการตัดขั้นตอนบางขั้นตอนออกไป หรือตัดรายละเอียดในบางขั้นตอนออกไป เพื่อปรับให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และคนดู แต่จากการสังเกตพบว่าทุกคนยังคงมี การโหมโรง ออกฤาษี ออกรูป พระอิศวร รูปหน้าบท รูปบอกเรื่อง บทเกี่ยวจ้อ และตั้งนามเมือง

รูปแบบการแสดงที่ปรากฏอย่างเดียวกันของหนึ่งตะลุมทุกคน คือการเล่าเรื่องเป็นฉาก ๆ เริ่มต้นด้วยการขับกลอน เป็นกลอนสุภาพประมาณ 4 – 5 บท แล้วตามด้วยบทเจรจา หรือบทสนทนาระหว่างตัวละครในฉากนั้น ๆ ควบคู่กับการสอดแทรกมุขตลก หรือเหตุการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตามสมควร บทสนทนาของตัวละครจะมีลีลาเฉพาะตัว เมื่อจบ

แต่ละครฉากจะขับบทกลอนส่งท้าย ตามด้วยการบรรเลงดนตรีคั่นระหว่างฉาก หลังจากนั้นจึงจะเริ่มฉากใหม่ต่อไปตามรูปแบบเดิม

สำหรับเนื้อเรื่องหรือวรรณกรรมประกอบการแสดงของหนังตะลุงเกือบทุกคณะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบ คือ จะเป็นเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก และนิทานประโลมโลกโดยคิดผูกเรื่องดัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงมากกว่าสมัยก่อน ตัวละครส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิตเหมือนคนในปัจจุบัน ใช้ฉากและเหตุการณ์ตามสภาพแวดล้อมจริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์” เป็นการวิจัยที่เล็งปัญหาการแสดงของหนังตะลุงตามทัศนะของนายหนังตะลุงและประชาชนผู้ชมการแสดงหนังตะลุง โดยผลของการวิจัยจะได้มาซึ่งรูปแบบการแสดงที่นายหนังตะลุงใช้ในการแสดงและความต้องการของประชาชนผู้ชม อันจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการแสดงของนายหนังตะลุงให้เหมาะสม สอดคล้องกับความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน ควบคู่กับการพัฒนาสื่อพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ ให้เป็นสื่อที่มีคุณค่าต่อสาธารณชนและต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทศิลปะการแสดง

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การวิเคราะห์เรื่องที่นายหนังตะลุงใช้ในการแสดง
3. การสัมภาษณ์นายหนังตะลุง
4. การสัมภาษณ์ประชาชนผู้ชมหนังตะลุง
5. การกำหนดรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์

การศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารสำหรับขั้นตอนนี้ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดกว้าง ๆ เกี่ยวกับหนังตะลุง ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง ความรู้เกี่ยวกับรูปหนังตะลุง ความรู้เกี่ยวกับดนตรีของหนังตะลุงและความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมหนังตะลุง รวมถึงธรรมเนียมนิยมในการแสดงหนังตะลุง บทบาทและคุณค่าของหนังตะลุง ทั้งนี้เพื่อจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์เรื่องที่นายหนังตะลุงใช้ในการแสดงและการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

การวิเคราะห์เรื่องที่หนังตะลุงใช้แสดง

เพื่อให้การวิเคราะห์เรื่องที่หนังตะลุงใช้ในการแสดงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย จึงได้คัดเลือกเรื่องที่นายหนังตะลุงแสดงและได้บันทึกเป็นวิดิทัศน์ โดยจะครอบคลุมลักษณะของเรื่องทั้ง 3 ประเภท คือ เทพนิยาย จินตนิยาย และนวนิยาย จำนวนประเภทละ 2 เรื่อง ทั้งนี้ โดยการวิเคราะห์ในสาระสำคัญ ๆ คือ ขั้นตอนการแสดง วิธีการที่ใช้ จำนวนฉาก ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงรวมถึงแก่นของเรื่องและคุณค่าที่ปรากฏในการแสดง เพื่อนำมาประมวลในการสร้างแบบสัมภาษณ์ของนายหนังตะลุงและแบบสัมภาษณ์ผู้ชม

การสัมภาษณ์หนังตะลุง

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับสัมภาษณ์นายหนังตะลุงตามหัวข้อที่ได้กำหนดเป็นกรอบไว้โดยใช้เวลาทั้งก่อนการแสดงและหลังการแสดงในแต่ละครั้ง ทั้งยังได้สังเกตกระบวนการต่าง ๆ โดยผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากนายหนังตะลุงขึ้นไปสัมภาษณ์บนโรงหนังตะลุง

การสัมภาษณ์ประชาชนผู้ชมการแสดง

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและได้ฝึกอบรมผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 10 – 15 คน เพื่อไปแฝงตัวในฐานะผู้ชมอยู่ในกลุ่มผู้ชมการแสดงหน้าโรงหนังตะลุง ทำหน้าที่สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน โดยผู้ช่วยนักวิจัย 1 คน จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ชมครั้งละ ประมาณ 5 คน ในสถานการณ์ที่หนังตะลุงแสดงในโอกาสต่าง ๆ

การกำหนดรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยได้ประมวลสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนจนครบถ้วนและได้กำหนดเป็นรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ตามทัศนะของนายหนังตะลุง และประชาชนผู้ชมการแสดงหนังตะลุงโดยการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษา สังเกต และสัมภาษณ์นายหนังตะลุง รวมทั้งลูกคู่ของหนังตะลุง แต่ละคณะ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้วิจัย มีข้อสรุปที่สอดคล้องกับ อุดม หนูทอง (2529 : 3929 – 3939) และ ฉันทัส ทองช่วย (2526 : 285 – 287) ได้อธิบายไว้ว่า หนังตะลุงส่วนใหญ่จะยึดธรรมเนียมนิยมในการแสดงที่คล้ายคลึงกัน อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดหรือโอกาสที่แสดง โดยสรุปจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเบิกโรง หรือบางที่เรียกว่าการตั้งเบิกโรง เป็นการทำพิธีเพื่อเอาฤกษ์ยามในการขอที่ตั้งโรงและปิดเป่าเสียดจัญไร โดยจะเริ่มเมื่อคณะหนังตะลุงขึ้นโรง ลูกคู่เริ่มบรรเลงเพลงเชิด เรียกว่า การตั้งเครื่อง ต่อจากนั้นผู้รับผิดชอบรูปหนังที่เรียกว่า “นายแฉง” ส่วนมากจะเป็นมือฉิ่ง จะแก้แฉงรูปออก จัดบักวางรูปให้เป็นระเบียบ นายหนังตะลุงจะทำพิธีเบิกโรง โดยใช้อุปกรณ์ เบิกโรงที่เจ้าภาพจัดให้ โดยใช้หมากพลู 9 คำ เทียน 1 เล่ม สำหรับงานทั่วไป แต่ถ้าเป็นงาน อับมงคลจะเพิ่มเสื่อ 1 ผืน หมอน 1 ใบ หม้อน้ำมนต์ 1 ใบ แต่ถ้าเป็นการแสดงแก้บนหรือที่เรียกว่า แก้เหมฺรย ต้องใช้เทียน 9 เล่ม ดอกไม้ ข้าวสาร ส่วนเงินเบิกโรงจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับ การกำหนดของนายหนังตะลุง อุปกรณ์ดังกล่าวจะนำมาวางไว้หน้าหยวกด้านหน้าของ นายหนังตะลุง เริ่มคาถาชุมนุมครุ เสริจแล้วเอารูปฤกษ์ รูปปรายหน้าบาท รูปเจ้าเมือง นายเมือง บักไว้ที่หยวก กล่าวเชิญครุหมอนั่งให้มาช่วยคุ้มครอง ขอที่ตั้งโรงจากพระภูมิเจ้าที่และนางธรณี แล้วเสกหมาก 3 คำ เพื่อเป็นการกันเสียดจัญไรและบูชาครุเสริจแล้วลูกคู่บรรเลงเพลงโหมโรง หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ลงโรง”

2. การโหมโรง หรือ ลงโรง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของ คณะหนังตะลุงและเรียกคนดู เพลงที่ใช้บรรเลงในการโหมโรงนายหนังตะลุงบางคนให้ข้อมูลว่า เดิมทีเคยใช้ “เพลงทับ” โดยอาศัยทับเป็นตัวยืมและเดินจังหวะ ดนตรีชนิดอื่น ๆ จะบรรเลง ตามจังหวะทับทั้งสิ้น ตัวอย่างเพลงที่ใช้ เช่น เพลงเดิน เพลงยักษ์ จับสัตว์ เพลงถอยหลัง เข้าคลอง เพลงสามหมู่ เพลงนาคกรายเข้าวัง เพลงนางเดินป่า เป็นต้น ต่อมาในระยะหลัง นายหนังตะลุงจะหันมานิยมโหมโรงด้วยเพลงปี่ โดยใช้ปี่เดินทำนองเป็นหลัก ตัวอย่างเพลงที่ใช้ เช่น เพลงพัดชา เพลงลาวสมเด็จ เพลงเขมรปี่แก้ว เพลงเขมรปากท่อ เพลงลาวดวงเดือน เพลงนางครวญ เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันลูกคู่ที่มีความชำนาญในเพลงดังกล่าวลดน้อยลง และข้อจำกัดของเวลา

ในการแสดง รวมถึงความนิยมของผู้ชม การโหมโรงมักจะบรรเลงเพลงพิชชา ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครู ต่อจากนั้นเกือบทุกคณะจะบรรเลงเพลงลูกทุ่งกันเป็นส่วนใหญ่ จนเห็นว่าได้เวลาพอสมควรจึงเริ่ม ออกฤกษ์

3. การออกฤกษ์ เป็นการออกรูปครู เพื่อแสดงความคารวะต่อครูอาจารย์ นูชาและขออำนาจจากเทพเจ้า (พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ และเทพเจ้าองค์อื่น ๆ บางคณะก็จะขออำนาจจากพระรัตนตรัยอีกด้วย) ทั้งนี้เพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าและป้องกันเสนียดจัญไร

4. การออกรูปพระอิศวรหรือพระอิศวรทรงโคอุสุภราช เป็นการแสดงความคารวะเทพเจ้าแห่งความบันเทิง และถือเป็นเทพผู้สอนสรรพการละเล่นในโลก การเชิดพระอิศวรทรงโคถือเป็นศิลปะชั้นสูงของการเชิดรูปหนังตะลุง นายหนังตะลุงจะต้องอาศัยศิลปะในการเชิดรูปและมักจะแสดงลวดลายลีลาอย่างเต็มที่

5. การออกรูปปรายหน้าบทหรือเรียกว่าออกรูปภาค โดยลักษณะของรูปหนังจะเป็นรูปผู้ชายแต่งตัวงาม มือถือดอกบัวบ้าง ถือธงชาติบ้าง รูปภาคนี้ถือว่าเป็นตัวแทนของนายหนังตะลุง ใช้เพื่อการไหว้ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้ที่นายหนังเคารพนับถือบูชา รวมถึงการขับกลอนปรารภฝากเนื้อฝากตัวต่อผู้ชม

6. การออกรูปบอกเรื่อง รูปที่ใช้จะเป็นรูปตัวตลก หนังตะลุงส่วนมากจะใช้รูปขวัญเมือง ความหมายของรูปบอกเรื่องเพื่อเป็นตัวแทนของนายหนังจะเจรจากับผู้ชม กล่าวทักทายและบอกกล่าวถึงเรื่องที่จะนำมาแสดง เชิญชวนให้ผู้ชมได้ติดตามชม บางคณะจะเจรจาสอดแทรกแนวตลกขบขันบ้างเล็กน้อย

7. การเกี่ยวจ้อ เป็นการร้องกลอนสั้น ๆ ก่อนตั้งนามเมือง จะไม่ใช่รูปหนังมาประกอบ เนื้อหาของบทกลอนมักจะเป็นคติสอนใจ หรือบทกลอนพรรณนาธรรมชาติ หนังตะลุงทุกคณะจะแต่งกลอนเกี่ยวจ้อไว้ก่อนให้มีความกระชับรัดกุม ไพเราะ คมคาย

ตัวอย่างบทเกี่ยวจ้อ ขอหนึ่งบุญเดิม ประชุมทอง จังหวัดพัทลุง

“อาทิตย์ดับลับฟ้าภาณุมาศ	พระจันทร์สาดสอยสว่างกลางเวหา
น้ำค้างติดปิลิตปรอยลอยลงมา	พระพายพากลืนสุคนธ์มีมลมาลย์
มาลำน้อยลอยลมค้อยชมรส	ดอกย้งสดนำถนอมย้งหอมหวาน
มีผ้าคลุมห่มห่อซ้อโพदान	ห่อไว้นานชาวข้าดังสำลี
เพ็งกลัดพุ่มตมตั้งกำลังหอม	นำถนอมบัวทองของโคมศรี
ดมแต่กลิ่นกินแต่รสอดเต็มที่	ยังไม่มีผู้ให้ได้เหมือนใจ
ใครได้ต้องพองขนจนตัวสั้น	เจ้าของมันไม่ให้ผมจะได้ที่ไหน

จะหักก้านรานกิ่งชิงกันไป	เอาแต่ใจก็ไม่ได้ไม่ใช่ดอกไม้ป่า
กลัวเจ้าของฟ้องว่าตีปล้น	จะพาดนติดคุกผมกลัวทุกซั้หนักหนา
หักอารมณ์ไม่อยากชมดอกมาลา	จะสาขกยกกว่าเป็นนิทาน”

8. การตั้งนามเมืองหรือตั้งเมือง เป็นการเริ่มเรื่องโดยออกรูปกษัตริย์และมเหสี โดยสมมติเป็นเมือง ๆ หนึ่ง จากนั้นจึงดำเนินเหตุการณ์ไปตามเนื้อเรื่องได้กำหนดไว้

จากการศึกษาพบว่าหนังตะลุงบางคนจะมีขั้นตอนการแสดงที่แตกต่างกันไปบ้าง มีการตัดขั้นตอนบางขั้นตอนออกไป หรือตัดรายละเอียดในบางขั้นตอนออกไป เพื่อปรับให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และคนดู แต่จากการสังเกตพบว่าทุกคนะยังคงมี การโหมโรง ออกฤๅษี ออกรูปพระอิศวร รูปหน้าบท รูปบอกเรื่อง บทเกี้ยวจ้อ และตั้งนามเมือง

รูปแบบการแสดงที่ปรากฏอย่างเดียวกันของหนังตะลุงทุกคนะ คือการเล่าเรื่องเป็นฉาก ๆ เริ่มต้นด้วยการขับกลอนเป็นกลอนสุภาพประมาณ 4 – 5 บท แล้วตามด้วยบทเจรจาหรือ บทสนทนาระหว่างตัวละครในฉากนั้น ๆ ควบคู่กับการสอดแทรกมุขตลก หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองตามสมควร บทสนทนาของตัวละครจะมีลีลาเฉพาะตัว เมื่อจบแต่ละฉากจะขับบทกลอนส่งท้าย ตามด้วยการบรรเลงดนตรีคั่นระหว่างฉาก หลังจากนั้นจึงจะเริ่มฉากใหม่ต่อไปตามรูปแบบเดิม

สำหรับเนื้อเรื่องหรือวรรณกรรมประกอบการแสดงของหนังตะลุงเกือบทุกคนะ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบคือ จะเป็นเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดกและนิทานประโลมโลก โดยคิดผูกเรื่องดัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงมากกว่าสมัยก่อน ตัวละครส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิตเหมือนคนในปัจจุบัน ใช้ฉากและเหตุการณ์ตามสภาพแวดล้อมจริง

ข้อมูลเฉพาะนายหนังตะลุง

1. หนังประเคียง ระฆังทอง

ฉายา : “ตะลุงเพื่อชีวิต”

ชื่อ/สกุล : เคียง ระฆังทอง อายุ 64 ปี

การศึกษา : ประถมศึกษา

ประสบการณ์การแสดงหนังตะลุง : 50 ปี

อาจารย์สอนหนังตะลุง : หนังกัน, หนังหมูน, หนังจันทร์แก้ว

จำนวนลูกคู่/สมาชิกในการแสดง : 8 – 10 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 10 – 15 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : งานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน
งานสวนสนุก งานศพ งานช่วยสังคมทั่วไป
งานการกุศล ช่วยงานการเมือง ทำหน้าที่สื่อมวลชน
เผยแพร่นโยบายรัฐบาลและโครงการที่ดี ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการแสดง : ถูกคู่ โรงหนัง การเดินทาง และเครื่องอำนวยความสะดวก
ความสะดวก ปัญหาค่าใช้จ่ายสูงมาก
ไม่สามารถทำงานเชิงธุรกิจได้ เพราะยุคสมัยเป็น
ตัวกำหนด

ประเภทของเรื่องในการแสดง : นิยายสมจริง จินตนิยาย เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ
รักโคกไปกษา ผสมผสานแต่เน้นนิยายสมจริง
มากกว่าเพื่อความทันสมัย

ที่มาของเรื่อง : ประพันธ์เอง และผสมผสาน

ระยะเวลาในการแสดงแต่ละครั้ง : 7-8 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ใช้แสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

- 1) นักสืบนักสู้ (สายลับ)
- 2) สายเลือดที่ไหลกลับมา (แก้ปัญหามาติบ้านเมือง)
- 3) อภินิหารเทวรูป (เผยแพร่ศาสนา)
- 4) ใครสร้างสถานการณ์ (ชี้ให้เห็นพฤติกรรมของนักการเมืองและข้าราชการ

ที่เลวชั่วช้า)

สาระสำคัญของเรื่องที่แสดงโดยสรุป จะทำหน้าที่สื่อให้ประชาชนมีความรู้
ความเข้าใจทางการเมือง เพราะถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่ควรจะทำหน้าที่ทางการเมือง
ให้เข้าใจในบทบาทของแต่ละคน สอนให้รักครอบครัว ประเพณีวัฒนธรรม สังคม และ
ค่านิยมการพึ่งตนเอง

จุดประสงค์หลักในการแสดงเพื่อความบันเทิง สอนคติธรรมการสะท้อน
สภาพชีวิตและสังคม ตลอดจนการประสานรอยร้าวเพื่อความสงบสุขของสังคม

การยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงอย่างเคร่งครัด
โดยอาศัยบทกลอนมุตโต (กลอนสด) ตามสถานการณ์ อีกทั้งใช้บทกวีสอนศิษย์ พ่อแม่
สอนลูก บทสมห่อง (บทอศักรรย์) บทเหวดดา บทยักษ์ โดยอาศัยเพลงประยุกต์ประกอบ
ตามสังคัมสมัยใหม่ และมักใช้กลวิธีการเดินเรื่องตามปฏิทินธรรมชาติ โดยอาศัยสถาน

การณืเป็นตัวกำหนด ใช้กลอนแปด กลอนสี่ รู้จักผสมผสานอย่างหลากหลาย ให้กลมกลืน ควบคู่กับมีการใช้โวหารต่าง ๆ อย่างครบถ้วน คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหารและอุปมาโวหาร

ส่วนตัวตลกประจำคณะที่ใช้ ได้แก่ เท่ง หนูน้อย ยอดทอง แก้วพูน และยังมีที่แตกต่างไปจากหนังตะลุงคณะอื่น ๆ คือ ศรีพุมิ ศรีคง สมเภท ตลกโก่ง ทิดจ๋า โดยอาศัยกลวิธีสร้างมุขตลกด้วยการผูกเรื่อง กลวิธีศิลปะทางภาษา ตลกเชิงเสียดสี ไม่หยาบโลนและไร้สาระจนเกินไป

ในการดำเนินเรื่องในการแสดง จะใช้บทพากย์ บทเจรจา การขับกลอน ควบคู่การผสมผสานเทคนิควิธีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังระบู้ที่คณะที่มีต่อการแสดงหนังตะลุง ในปัจจุบันว่า หนังตะลุงไม่ค่อยสนใจนิยาย นิทาน หรือวัฒนธรรม มักจะเน้นการร้องเพลง ควบคู่ไปกับตลกไปกฮาเป็นส่วนใหญ่ อันส่งผลให้คุณค่าของหนังตะลุงตกต่ำลงไป ผู้แสดงและนักดนตรีถูกมองว่ามีความรู้ไม่มีความรู้ไม่มีวิสัยทัศน์ บัณฑิตและนักปราชญ์ไม่ค่อยนิยมเชื่อถือ อีกทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า หนังตะลุงควรสร้างนิทานที่มีตัวแทนและเป็นตัวแทนคนดี ไม่ใช่ตัวแทนของพวกเขา ไม่ควรเผยแพร่ความคิดเห็นที่ไร้สาระ ขาดศิลปะ ไม่รักษารธรรมเนียมนิยมที่ดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ทั้งยังสรุปว่า หนังตะลุง มักหลงประเด็น ขาดการยืนหยัดในรูปแบบเดิม ๆ ควบคู่กับการรู้จักประยุกต์บ้างให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. หนึ่งอาจารย์ณรงค์ จันทร์พุ่ม

ฉายา : "ตะลุงบัณฑิต"

ชื่อ/สกุล : ณรงค์ จันทร์พุ่ม อายุ 56 ปี

การศึกษา : ปริญญาตรี

ประสบการณ์การแสดงหนังตะลุง : 31 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนึ่งเม่ง ชุนดำ

จำนวนลูกค้า/สมาชิกในการแสดง : 10 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 24 – 30 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : จะเป็นงานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน
งานสวนสนุก งานศพ งานการเผยแพร่วัฒนธรรม

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : คือลูกคู่และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
ประเภทเรื่องในการแสดง จะเป็นนิยายสมจริง
จำนวนนิยายและเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

ที่มาของเรื่อง : จะเป็นผู้ประพันธ์เอง

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 6 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ใช่แสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

1) ยอดกตัญญู	สอนให้คนรู้จักกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
2) ได้ร่ำเงานบุญ	แสดงให้เห็นอันสงส์ของการทำความดี
3) ความจริงไม่หนีความจริง	สอนให้คนรู้จักคุณค่าของความซื่อสัตย์
4) สละชีพบูชารัก	สอนให้ลูกมีความกตัญญูต่อบิดามารดา
5) หลงทางรัก	เตือนสติว่าไม่ควรตั้งอยู่ในความประมาท

จุดประสงค์ในการแสดง หนังสืออาจารย์ณรงค์มีจุดประสงค์หลักเพื่อสอน
คตินิยมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ควบคู่ไปกับความบันเทิงและการสะท้อนสภาพชีวิต
และสังคม ที่เป็นลักษณะพิเศษซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในการแสดงของ
หนังสืออาจารย์ณรงค์หลายครั้งจะพบว่า หนังสืออาจารย์ณรงค์จะวิเคราะห์ผู้ชมว่าส่วนใหญ่
คือคนกลุ่มใด ควรจะสอดแทรกคตินิยมอะไรกับคนกลุ่มนั้นเป็นพิเศษ แม้ว่าจะเป็น
การแสดงเรื่องเดียวกัน แต่สาระบางประการที่นำเสนอจะแตกต่างกันไปตามกลุ่มผู้ชม

การยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงจะมีการยึดหยุ่น
ตามความเหมาะสม ไม่เคร่งครัดมากนัก ลักษณะของบทกลอนที่ใช้ในการแสดงจะมี
กลอนมุดโต (กลอนสด) ผสมผสานกับกลอนที่เป็นกลอนคำเรียน โดยเนื้อหาสาระที่ชอบ
ใช้ในการแสดงจะเป็นบทกวีสอนศิษย์ พ่อแม่สอนลูก ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งก็คือจะ
นำเอาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นอื่นมาผสมผสาน เช่น เพลงช้อย หมอลำ เป็นต้น

ในการเดินเรื่องมักจะกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่อสถานที่เป็นหลัก มักใช้
กลอนดำเนินเรื่องผสมผสานทั้งกลอนแปด กลอนสี่ กลอนหก โดยมีการใช้โวหาร
ครบถ้วนคือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมา
โวหาร โดยการผสมผสานเทคนิควิธีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ตัวละครที่เป็นตัวตลกประจำคณะ คือ เท่ง หนูน้อย ยอดทอง แก้ว เด็ยก
เผี้ยก โถ พราบ พูน อาศัยกลวิธีสร้างมุขตลกโดยใช้กลวิธีศิลปะทางภาษาควบคู่กับเหตุการณ์

ปัจจุบันที่เหมาะสม ไม่หยาบโลนหรือไร้สาระ แทรกข้อคิดภูมิปัญญาพื้นบ้านในแง่มุมต่าง ๆ

ในส่วนของความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน หนึ่งอาจารย์ณรงค์ได้ให้ทัศนะว่า ควรจะยึดมั่นในธรรมเนียมนิยม อย่าประยุกต์จนลืมของเก่า ควรยึดหลักวัฒนธรรมประเพณีอย่างอมเฝ้าผู้ชมโดยขาดเหตุผล อีกทั้งตัวละครที่นำมาแสดงให้เหมาะสมและสอดคล้องตามสถานะของตำแหน่งหน้าที่ ไม่ควรเสียดสีใส่ร้ายบุคคลหรือสถาบันใดให้ได้รับความเสื่อมเสีย ต้องทำตนเป็นสื่อมวลชน ท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ

3. หนึ่งจำเนียร คำหวาน

ฉายา : "อินทรีทองคำ"

ชื่อ/สกุล : นายจำเนียร คำหวาน อายุ 66 ปี

การศึกษา : ประถมศึกษา

ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง : 52 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนึ่งร้อย

จำนวนลูกคู่/สมาชิกในการแสดง : 8 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 10 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : เช่น งานประเพณี งานเทศกาล งานมงคล งานแก้บน
งานศพ

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : คือเรื่องลูกคู่ ไร้งาน เครื่องอำนวยความสะดวก และ
การเดินทาง

ประเภทของเรื่องในการแสดง : คือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

ที่มาของเรื่อง : มีผู้ประพันธ์ให้

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 5-6 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ใช้แสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

โดยทั่วไปเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ จะมีคติสอนใจ เสริมสร้างคุณธรรม สอดแทรกปรัชญาชีวิต การครองชีพโดยสมถะ ซึ่งเรื่องที่ใช้ในการแสดงเป็นประจำ เช่น แก้วหน้าม้า สังข์ศิลป์ชัย โคกาวี ศรีสุธน-นางมโนราห์ แว่วเสียงมหัศจรรย์ ลูกธำรง วงศ์ตระกูล รักที่เสียตายน้อง วงศ์นารายณ์สายฟ้า ปทุมมาศอินทริกาญจน์ โดยทุกเรื่อง

จะมีจุดประสงค์คล้ายคลึงกันคือ เพื่อความบันเทิง สอนคติธรรมและสะท้อนภาพชีวิต และสังคมตามหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

สำหรับการยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงของหนังจำเนียร คำหวานจะเคร่งครัดมาก การขับกลอนจะมีทั้งกลอนมุตโต และผสมผสานกับกลอนคำเรียน ส่วนเนื้อหาของบทกลอนที่ใช้เป็นประจำคือ ฤๅษีสอนศิษย์ พ่อแม่สอนลูก บทอัศจรรย์ บทเวทดา บทยักษ์ และบทหมกขมไม้ การดำเนินเรื่องมักจะสลับไปสลับมาตามความเหมาะสม โดยใช้ทั้งกลอนสี่ กลอนแปด ควบคู่กับการใช้บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร ครบครันทุกชนิด

ส่วนตัวตลกจะคล้ายคลึงกับหนังตะลุงคณะอื่นคือ มีเท่ง หนู่น้อย ยอดทอง แก้ว พูน แจกจั่ง เปลือย ที่แตกต่างไปคือ พูนแก้ว คง และอินแก้ว ในการสร้างมุขตลกจะใช้กลวิธีการผูกเรื่อง และกลวิธีศิลปะทางภาษา

หนังจำเนียร คำหวานได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงเพิ่มเติมว่า ต้องเคร่งครัดธรรมเนียมในการแสดง และควรใช้บทกลอนให้มากกว่าบทพากย์หรือบทเจรจา นายหนังตะลุงต้องตระหนักว่าตนเองเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ควรแสวงหาความรู้ อยู่เสมอเพื่อนำเสนอสาระที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนท้องถิ่น ไม่ควรแสดงเพื่อให้เกิดความแตกแยก เสียชื่อเสียงผู้ใด อีกทั้งไม่ตลกไปกฮาจนกลายเป็นหนังลามกเป็นการทำลายคุณค่าของศิลปพื้นบ้าน

4. หนังวรรณีย์ เรียรทอง

ฉายา : “เรียรทอง”

ชื่อ/สกุล : จสต. วรรณีย์ บุญญา อายุ 49 ปี

ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะเกด

อำเภอเข็รใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษา : มัธยมศึกษาตอนปลาย

ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง : 25 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนังประทีป เรียรทอง

จำนวนลูกคู่/สมาชิกในการแสดง : 9 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 15 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : เช่น งานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน

งานสวนสนุก งานศพ งานนิทรรศการ

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : จะไม่ค่อยมี

ประเภทของเรื่องในการแสดง : มีนิยายสมจริง จินตนิยายและจักร ๆ วงศ์ โดยเน้นให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตของประชาชน

ที่มาของเรื่อง : มีทั้งประพันธ์เอง มีผู้ประพันธ์ให้ และคลุกเคล้าผสมผสานกัน

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 6-7 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ใช้แสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

1) นักรบ	ต่อสู้อิทธิพล อำนาจมืด
2) เสืออุทัย	การต่อสู้กับความจริงในสังคม
3) โจรขุนทุ่ง	เชิดชูสุภาพสตรี
4) โลกอลวนคนอลเวง	เน้นความสนุกสนาน
5) คำสาบานประกาศิต	เน้นเรื่องความเชื่อ
6) นักรัก นักรบ	ความแตกต่างของสองพี่น้อง
7) สายลับ สายเลือด	การกอบกู้อิสรภาพ
8) ราชธิดาสืบตระกูล	สตรีกอบกู้แผ่นดิน
9) พระขรรค์ถวัลย์วงศ์	ของศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง
10) เลือดต่างสี	พฤติกรรมที่แตกต่างกันของพี่และน้อง

จุดประสงค์ในการแสดงหนังตะลุง หนังวรรณคดีต้องการเสนอความบันเทิง สอนคติธรรม สะท้อนสภาพชีวิตและสังคม และมีจุดเน้นคือในการแสดงทุกครั้งมุ่งที่จะพัฒนาจิตใจประชาชน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

กรณีการยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงจะมีการยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ไม่เคร่งครัดจนเกินไป ลักษณะกลอนที่ใช้จะเป็นทั้งกลอนคำเรียน กลอนมุตโต และผสมผสาน

ส่วนเนื้อหาของบทกลอนที่ขอใช้ประจำในการแสดง คือบทฤกษ์สอนศิษย์ พ่อแม่สอนลูก บทสมห่อง บทเวทดา บทยักษ์ และบทอื่น ๆ ตามลักษณะของเรื่องที่ใช้ในการแสดง ทั้งนี้จะอาศัยกลวิธีการดำเนินเรื่องแบบสลับไปสลับมา โดยอาศัยบทกลอนที่เป็นทั้งกลอนแปด กลอนหก และกลอนสี่ ควบคู่ไปกับการใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร

ตัวตลกที่ใช้มีอยู่หลายตัว คือ เท่ง หนูน้อย ยอดทอง แก้ว หล้า พูน เปลือย เฝือก และช้อย โดยจะสร้างมุขตลกด้วยการผูกเรื่อง และอาศัยบุคลิกและภูมิหลังตัวละคร อีกทั้งคำเนิงฟังพื้นที่ที่แสดง

ในการดำเนินเรื่องในการแสดงแต่ละครั้งจะใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ คือ บทพากย์ บทเจรจา การใช้บทกลอนและการผสมผสานระหว่างกัน

ประเด็นความคิดเห็นของนางวรพจน์ ที่มีต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบันมีอยู่หลายประการคือ ประการแรกเรื่องที่น่ามาแสดงควรมีความเหมาะสมกับเวลา ประการที่สองการแสดงแต่ละครั้งต้องมุ่งให้ผู้ชมได้ผ่อนคลายความเครียด มีความสนุกสนานรื่นเริง ไม่ควรยึดเยียดเรื่องหนัก ๆ หรือเป็นวิชาการจนเกินไป และประการสุดท้ายต้องให้ผู้ชมได้รับรสชาติในการชมการแสดงครบทุกรสไม่ว่าจะเป็นรัก เศร้า โศก โปกฮา สลับกันไป

5. **หนังอาจารย์สมปอง สงวนศิลป์**

ชื่อ/สกุล : นายสมปอง สงวนศิลป์ อายุ 48 ปี

ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ 161/1 หมู่ที่ 14 ตำบลร่อนพิบูลย์

อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษา : ปริญญาตรี

ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง : 18 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนังปรีชา สงวนศิลป์

จำนวนลูกค้า/สมาชิกในการแสดง : 10 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 10 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : งานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน

งานสวนสนุก งานศพ

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : ไม่มี

ประเภทของเรื่องในการแสดง : นิยายสมจริง และเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

ที่มาของเรื่อง : มีผู้ประพันธ์ให้ และผสมผสาน

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 7 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ใช้แสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

- 1) ลูกกตัญญู : การตอบแทนคุณของผู้มีพระคุณเป็นเครื่องหมายของคนดี
- 2) นักรักนักรบ : สะท้อนสภาพสังคมที่มีผู้ใหญ่ของบ้านเมืองสนับสนุนผู้มีอิทธิพลคนชั่วทำให้สังคมวุ่นวาย
- 3) นายบอดยอดกตัญญู : แม้ร่างกายพิการ แต่จิตใจไม่พิการ ไม่ยอมแพ้อุปสรรค ต่อสู้จนได้รับชัยชนะ และความสำเร็จของชีวิต
- 4) โอรสสร้างบัลลังก์ : ความยากลำบากในวัยเยาว์จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต
- 5) รักหลงทาง : ความรักคือการเสียสละ

การแสดงของหนังอาจารย์สมปองจะมีจุดประสงค์เพื่อความบันเทิงและสะท้อนสภาพชีวิตและสังคม โดยมีการยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ไม่ถึงกับยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมการแสดงหนังตะลุงอย่างเคร่งครัด

ส่วนลักษณะบทกลอนในการนำเสนอจะผสมผสานระหว่างกลอนมุดกับกลอนคำเรียน ในด้านเนื้อหาหลัก ๆ ของบทกลอนที่มักใช้ประจำในการแสดง คือ ฤๅษีสอนศิษย์ พ่อแม่สอนลูก บทสมห่อง บทเทวดา บทยักษ์ และบทนางเดินป่า อาศัยกลวิธีการเดินเรื่องตามปฏิทินธรรมชาติ

ลักษณะของบทกลอนที่ใช้ในการแสดงจะมีทั้งกลอนสี่ กลอนหก และกลอนแปด โดยมีโวหารที่ใช้ครบถ้วนคือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร

สำหรับตัวละครประจำคณะ คือ เท่ง หนู่น้อย ยอดทอง แก้ว หล้า พูน เด็ยัก ที่มีพิเศษคือ นุช และดูเหว่า ทั้งนี้การผูกเรื่องและใช้กลวิธีศิลปะทางภาษาในการสร้างมุขตลก

ในการดำเนินเรื่องสำหรับการแสดงจะผสมผสานเทคนิควิธีทั้งบทพากย์ บทเจรจา และบทกลอน ควบคู่กันไป

หนึ่งอาจารย์สมปองได้แสดงความคิดเห็นต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบันว่า อยากให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมการแสดงศิลปะพื้นบ้านให้มีการสืบทอดไปสู่เยาวชนของชาติ

6. หนังสือนิคม ตะลุงศิลป์

ฉายา : "หนังสือนิคม ศ.ตะลุงศิลป์"

ชื่อ/สกุล : นายนิคม ช่วยอินทร์ อายุ 43 ปี

ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 5 ตำบลโคกยาง

อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

การศึกษา : อนุปริญญา

ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง : 7 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต

จำนวนลูกค้า/สมาชิกในการแสดง : 10 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 8-10 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : คืองานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน

งานสวนสนุก งานศพ และงานเผยแพร่วัฒนธรรม

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : คือเรื่องโรงหนัง

ประเภทของเรื่องในการแสดง : มีนิยายสมจริง จินตนิยาย และเรื่องประเภทจักร ๆ

วงศ์ ๆ

ที่มาของเรื่อง : มีทั้งประพันธ์เอง มีผู้ประพันธ์ให้ และผสมผสาน

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 5-6 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ไปแสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

1) โอรสไร้บัลลังก์ : ความกตัญญูรู้คุณ

2) รักทรमान : อานุภาพความรัก

3) เทพธิดาดง : คุณธรรมค้ำจุนโลก

จุดประสงค์หลักในการแสดง เพื่อความบันเทิง สอนคติธรรม และต้องการ

สะท้อนสภาพชีวิตและสังคม

หนังสือนิคมจะไม่ยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงอย่างเคร่งครัด แต่จะยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

ลักษณะของบทกลอนในการนำเสนอจะใช้กลอนมุตโตควบคู่กับกลอนคำเรียน โดยเนื้อหาของบทกลอนที่มักใช้ประจำในการแสดงคือ ฤๅษีสอนศิษย์ พ่อแม่สอนลูก บทสมห่อง บทเทวดา และบทยักษ์

ส่วนกลวิธีการเดินเรื่องที่มักใช้ประจำคือดำเนินไปตามปฏิทินธรรมชาติ โดยการใช้กลอนสี่ กลอนหก และกลอนแปด ในเรื่องของโหราที่ใช่คือ บรรยายโหรา พรรณาโหรา เทศนาโหรา สาธกโหรา และอุปมาโหรา

ตัวละครของหนังนิคมคือ เท่ง หนู่น้อย ยอดทอง แก้ว พูน และเผี้ยก โดยการใช่กลวิธีการสร้างมุขตลกด้วยการผูกเรื่อง บุคลิกและภูมิหลังของตัวละคร และกลวิธีการศิลปะทางภาษา

ด้านเทคนิควิธีที่ใช่เป็นประจำในการดำเนินเรื่องในการแสดง คือการพากย์ การเจรจา การใช้บทกลอน และบางครั้งจะใช้วิธีผสมผสานกัน

ความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน คือ การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม การแนะนำสิ่งถูกต้องเหมาะสมขอบรมให้เกิดขึ้นกับประชาชน อยากให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี โดยนายหนังตะลุงซึ่งเป็นสื่อพื้นบ้าน จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเน้นการแสดงเพื่อการสร้างสรรค์มีสาระควบคู่ไปกับการผ่อนคลายความเครียด

7. หนังพร้อมน้อย

ฉายา : "ตะลุงสากล"

ชื่อ/สกุล : นายพร้อม บุญฤทธิ์ อายุ 69 ปี

ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ 32/4 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค

อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

การศึกษา : ประถมศึกษา

ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง : 57 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนังสือหมอก และหนังกลาย

จำนวนลูกคู่/สมาชิกในการแสดง : 13 คน

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 20 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : คืองานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน

งานสวนสนุก และงานศพ

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : ประชาชนผู้ชมที่ไม่สุภาพ (เมาสุรา เสียงดัง) ทำให้
เสียสมาธิในการแสดง

ประเภทของเรื่องในการแสดง : มีนิยายสมจริง จินตนิยาย และเรื่องประเภทจักร ๆ
วงศ์ ๆ

ที่มาของเรื่อง : มีผู้ประพันธ์ให้ ประพันธ์เอง และผสมผสาน

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 5 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ใช่แสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

- 1) น้ำใจแม่ : ความกตัญญูรู้คุณ
- 2) แสงพยับคัน : ความยุติธรรม
- 3) ต้นรักดอกโคก : ความรู้ทั่ว ๆ ไป และความบันเทิง
- 4) ยอดสตรี : วัฒนธรรมในอดีต
- 5) เดือนดวงเดียว : คติธรรมในการดำรงชีวิต

จุดประสงค์หลักในการแสดง เพื่อความบันเทิง สอนคติธรรม สะท้อนสภาพ
ชีวิตและสังคม และต้องการทำหน้าที่ขัดเกลาสังคม

หนังพร้อมน้อยจะยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงอย่าง
เคร่งครัด โดยนำเสนอบทกลอนทั้งกลอนมุตโต กลอนคำเรี่ยน และการผสมผสาน นอก
จากนี้ หนังพร้อมยังระบุว่าบทกลอนที่ชอบใช้ประจำในการแสดงคือ บทสมห่อง นอก
เหนือจากบทอื่น ๆ ที่หนังตะลุงชอบใช้ คือฤๅษีสอนศิษย์ พ่อแม่สอนลูก โดยอาศัยกลวิธี
ในการดำเนินเรื่องคือ การกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่อสถานที่ และใช้บทกลอนทุกชนิด
ทั้งกลอนสี่ กลอนหก และกลอนแปด

ในการใช้โวหารประกอบการแสดงหนังพร้อมน้อยจะใช้โวหารครบทุกชนิด
คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร

ส่วนตัวละครประจำคณะ คือ เท่ง หนูน้อย ยอดทอง หล้า และพูน โดยอาศัย
การผูกเรื่องเป็นกลวิธีการสร้างมุขตลก และในการดำเนินเรื่องในการแสดงจะใช้บทพากย์
บทเจรจา การขับกลอนผสมผสานกันไป

ในด้านความคิดเห็นต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน หนังพร้อมน้อย
ระบุว่า หนังตะลุงจะคงยังมีอยู่ต่อไป แต่การได้รับความนิยมจะลดลงไป ดังนั้นนายหนัง
ตะลุงจะต้องปรับตัวให้ทันเหตุการณ์ ต้องแสดงให้ครบทุกเรื่องทุกรส และต้องพัฒนาปรับ
ปรุงตนเองอยู่เสมอรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ชม

8. หนังสือเชษฐี

ฉายา : “บันเทิงศิลป์”

ชื่อ/สกุล : ดต.สุรเชษฐ์ เฟื่องหนู อายุ 54 ปี

ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ 291 หมู่ที่ 7 ตำบลถ้ำใหญ่

อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษา : ระดับมัธยมศึกษา

ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง : 19 ปี

อาจารย์หนังตะลุง : หนังชัยเจริญ บันเทิงศิลป์

ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน : 14 ครั้ง

ลักษณะของงานที่ไปแสดง : คืองานประเพณีเทศกาล งานมงคล งานแก้บน
งานสวนสนุก และงานศพ และงานแสดงเพื่อสาธิต
ให้นักเรียนชม

ปัญหาอุปสรรคในการแสดง : เจ้าภาพที่รับไปไม่ค่อยประชาสัมพันธ์ และมักจัด
สถานที่แสดงไว้ไม่เหมาะสม ห่างไกลใจกลางของงาน

ประเภทของเรื่องในการแสดง : คือนิยายสมจริง และเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยจะ
สอดแทรกค่านิยมในการดำรงชีวิต ศาสนาวัฒนธรรม
จุดประกายความคิด พิชิตปัญหาพัฒนา
อย่างยั่งยืน

ที่มาของเรื่อง : ประพันธ์เอง มีผู้ประพันธ์ให้ และผสมผสาน

ระยะเวลาที่แสดงในแต่ละครั้งประมาณ : 5-6 ชั่วโมง

ตัวอย่างเรื่องที่ไปแสดงและแก่นของเรื่อง

ชื่อเรื่องและแก่นของเรื่อง

- 1) สัจธรรมคำจูนเรื่อง : ศาสนา การเมือง สังคม
- 2) น้ำใจแม่คำสั่งพ่อ : ความกตัญญูรู้คุณคนและประเพณีวัฒนธรรม
- 3) วงเวียนชีวิต : การทำดียอมได้รับผลตอบแทนที่ดี
- 4) ยอดภรรยา : รักแท้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับยศศักดิ์และเงินทอง
- 5) คนเหนือดวง : คนต้องอยู่เหนือดวงชะตา เน้นความซื่อสัตย์
และความกตัญญู

จุดประสงค์หลักในการแสดง คือเพื่อความบันเทิง สอนคติธรรม สะท้อนสภาพชีวิตและสังคม และยังให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า "จอหนังตะลุงคือโรงเรียนของคนกลางคืน โดยใช้ตัวละครเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน

หนังสุรเชษฐังจะใช้ธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุงโดยยึดหยุ่นตามความเหมาะสม ไม่เคร่งครัดจนเกินไป ลักษณะของบทกลอนที่ใช้คือ กลอนมุตโต กลอนคำเรียน และผสมผสานกัน โดยเนื้อหาของบทกลอนที่ชอบใช้คือ ฤๅษีสอนศิษย์ ส่วนกลวิธีในการเดินเรื่องจะกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่อสถานที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

ชนิดของกลอนที่หนังสุรเชษฐังชอบใช้คือกลอนแปด ควบคู่ไปกับพรรณนาโวหาร ในส่วนของตัวละครประจำคณะ มี เท่ง หนู่น้อย ยอดทอง พูน บองหลา แจกจั่ง ปราบ ดิก และเนือย โดยกลวิธีการสร้างมุขตลกอาศัยการผูกเรื่อง และใช้นุคลิกและภูมิหลังของตัวละคร

เทคนิควิธีที่ใช้เป็นประจำในการดำเนินเรื่องในการแสดงจะใช้บทพากย์และบทเจรจา

สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน มีหลายประการคือ หนังตะลุงควรแสดงให้เร็วขึ้น ควรหลีกเลี่ยงมุขตลก ลามก จาบจ้วง เพราะเป็นการซ้ำเติมให้สังคมบอบช้ำลงไปอีก ควรนำเสนอความรัก ความภูมิใจในถิ่นเกิด ผสมผสาน สาระความบันเทิงให้สมดุลย์กัน อีกทั้งควรกระตุ้นให้เยาวชนมีความรักในศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้มาก

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากนายหนังตะลุง

ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงของหนังตะลุงเกี่ยวกับประเภทของเรื่องในการแสดงจะประกอบด้วยนิยายสมจริง จินตนิยาย และเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยจะประพันธ์เอง หรือมีผู้อื่นประพันธ์ให้ก็ตาม แต่ในการแสดงควรจะสอดแทรกการสะท้อนสภาพชีวิตและสังคม มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ โดยอาศัยแก่นของเรื่องที่เน้นคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นการพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับชุมชน อีกทั้งต้องแสดงเพื่อความบันเทิง ควบคู่กับการสอนคติธรรม ส่วนในเรื่องการยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุง ก็ควรจะยึดหยุ่นตาม

ความเหมาะสม สำหรับกลวิธีการสร้างมุขตลกก็ควรจะได้ใช้วิธีการผูกเรื่อง การอาศัยบุคคลิกและ ภูมิหลังของตัวละคร รวมถึงอาศัยกลวิธีศิลปะทางภาษา ทั้งนี้ต้องมีลักษณะไม่หยาบโหลน

ในส่วนของการความคิดเห็นต่อการแสดงหนังตะลุง พอจะประมวลสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) หนังตะลุงควรนำเสนอตัวละครที่เป็นตัวแทนคนดีให้มีบทบาทในสังคม
- 2) ไม่ควรเผยแพร่ความคิดเห็นที่ไร้สาระขาดศิลปะ
- 3) ควรจะยึดธรรมเนียมนิยมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ควรจะประยุกต์ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
- 5) ควรยึดหลักวัฒนธรรมประเพณีและไม่มอมเมาประชาชน
- 6) ต้องทำตนเป็นสื่อมวลชนท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ
- 7) ต้องตระหนักอยู่เสมอว่านายหนังตะลุงเป็นปราชญ์ชาวบ้าน
- 8) ไม่ควรหยาบโหลนลามกอันเป็นการทำลายคุณค่าของศิลปะพื้นบ้าน
- 9) การแสดงแต่ละครั้งควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับเวลา
- 10) ต้องมุ่งให้ผู้ชมได้รับรสชาติในการชมการแสดงครบทุกรสชาติ
- 11) นายหนังตะลุงจะต้องพัฒนา ปรับปรุงตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

ของสังคม

12) นายหนังตะลุงจะต้องรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ชมเพื่อนำมาปรับปรุง การแสดงให้เป็นที่ยอมรับ

13) หนังตะลุงควรแสดงให้เร็วขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้ผู้ชมได้มีเวลาชมเต็มที่

14) หนังตะลุงควรกระตุ้นยั่วยุให้เยาวชนมีความรักหวงแหนในศิลปะการแสดง พื้นบ้านให้มาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ชมหนังตะลุง

ประชาชนผู้ชมหนังตะลุงส่วนใหญ่จะผสมผสานกันเกือบทุกกลุ่มอาชีพ โดยมีทั้งผู้ชายและผู้หญิงจำนวนพอ ๆ กัน แต่อายุเฉลี่ยส่วนใหญ่จะเป็นวัยอายุ 40 ปีขึ้นไป ส่วนมากจะชมการแสดง 11 – 20 ครั้งต่อปี โดยมีจุดประสงค์เพื่อความบันเทิง และเพื่อความรู้ความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม ส่วนความพอใจในการชมจะชอบบทกลอน มุขตลก และชอบดนตรีและเพลงประกอบ ไม่ชอบการดำเนินเรื่องซ้ำ มุขตลกหยาบโหลน บทเจรจายาวนานเกินไปและชอบให้แสดงให้จบเรื่อง ผู้ชมส่วนใหญ่อยากให้นายหนังตะลุงรู้จักปรับตัวยึดหยุ่นในเรื่องธรรมเนียมนิยมการแสดงให้ตามความเหมาะสม

ในส่วนของคุณคิดเห็นและลักษณะการแสดงที่ต้องการปรากฏดังนี้

- 1) ให้สอดแทรกธรรมะในการแสดง
- 2) ให้สอดแทรกประเพณีวัฒนธรรมไทยในการแสดง
- 3) ให้ผสมผสานเหตุการณ์บ้านเมืองและสภาพสังคม
- 4) ควรจะได้ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักหวงแหนในศิลปะการแสดง
- 5) แต่ครั้งที่แสดงไม่ควรหยุดพักแสดงรวดเดียว 5 – 6 ชั่วโมง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ของนายหนังตะลุง
- 1.2 เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ของประชาชนผู้ชม

หนังตะลุง

1.3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ระหว่างนายหนังตะลุงกับประชาชนผู้ชมหนังตะลุง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 นายหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง โดยผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมจากการนำเสนอรายชื่อให้ผู้ชมหนังตะลุงได้เสนอแนะโดยเก็บรวบรวมจากผู้ชม 100 คน ให้เสนอชื่อเรียงลำดับหนังตะลุงที่ตนเองชอบ 10 ลำดับ แล้วนำมาจัดเรียงความถี่ ปรากฏว่าได้รายชื่อหนังตะลุงที่มีความถี่สูง 8 คนละ คือ

- 1) หนังประเคียง ระฆังทอง
- 2) หนังอาจารย์ณรงค์ จันทร์พุ่ม
- 3) หนังจำเนียร คำหวาน
- 4) หนังวรพจน์ เขียรทอง
- 5) หนังอาจารย์สมปอง สงวนศิลป์
- 6) หนังนิคม ตะลุงสากล
- 8) หนังสือเชษฐ์ บันเทิงศิลป์

ผู้วิจัยจึงได้เลือกหนังตะลุงดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.2 ประชาชนผู้ชมหนังตะลุง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ชมหนังตะลุงโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงจากประชาชนผู้ชมหนังตะลุงแต่ละคณะในแต่ละครั้ง คณะละ 20 – 25 คน บริเวณหน้าโรงหนังตะลุง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองเฉพาะการสัมภาษณ์นายหนังตะลุง ทั้ง 8 คณะ ส่วนผู้ชมหนังตะลุงผู้วิจัยได้ให้ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในเหตุการณ์ที่ไปร่วมชมการแสดงหนังตะลุงแต่ละคณะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์นายหนังตะลุง และผู้ชมหนังตะลุงตามประเด็นต่าง ๆ ในแบบสัมภาษณ์ รวมถึงวิเคราะห์ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงทั้งของนายหนังตะลุงและของประชาชนผู้ชมหนังตะลุง จากการจดบันทึกที่ได้จากแบบสัมภาษณ์

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า นายหนังตะลุงเกือบทุกคนจะรับไปแสดงในการจัดงานต่าง ๆ แทบทุกชนิด โดยไม่จำเป็นต้องเป็นงานมงคลเพียงอย่างเดียว โดยแต่ละครั้งจะแสดงรวดเดียวติดต่อกันไปไม่หยุดพักประมาณ 5 – 6 ชั่วโมง ใช้เรื่องประเภทต่าง ๆ ทั้งนิยายสมจริง จินตนิยาย และเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยเน้นความบันเทิง การสะท้อนชีวิตและสังคมควบคู่กับการสอนคติธรรมในการดำเนินชีวิต แก่นของเรื่องส่วนใหญ่จะเน้นคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์ปัจจุบัน พยายามยึดหยุ่นเกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมในการแสดง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมตามยุคตามสมัย เกือบทุกคณะตระหนักว่าตนเองคือสื่อมวลชนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่เชิงสร้างสรรค์ ควรจะได้วิเคราะห์ผู้ชมในการแสดงแต่ละครั้ง ไม่ควรมอมเมาผู้ชม ไม่ควรสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคม แต่ครั้งในการแสดงควรให้สาระความรู้และความบันเทิงควบคู่ผสมผสานกันไปให้ผู้ชมได้รับรสชาติครบครัน นายหนังตะลุงต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรหลีกเลี่ยงมุขตลกที่หยาบโลนจนน่าเกลียด

ในส่วนของผู้ชมการแสดงมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือในการแสดงแต่ละครั้งควรแสดงให้เร็วขึ้น แสดงรวดเดียวไม่มีการหยุดพักประมาณ 5 – 6 ชั่วโมง ไม่ควรเจรจานานจนเกินไป ควรเพิ่มการขับกลอนให้มาก ไม่ควรตลกหยาบคาย ควรเป็นแบบอย่างในฐานะปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้ความคิดที่เป็นสาระกับผู้ชมให้มากควบคู่กับความสนุกสนานบันเทิง หนึ่งตะลุงต้องปรับตัวอยู่เสมอให้ทันยุคทันเหตุการณ์ อีกทั้งอย่าประยุคธรรม เนียมนิยมการแสดงจนขาดเอกลักษณ์ของหนึ่งตะลุง

อภิปรายผล

รูปแบบการแสดงหนึ่งตะลุงอันเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เล่าเรื่องด้วยบทกลอน บทพากย์ บทเจรจา โดยใช้ตัวหนึ่งตะลุงเป็นตัวละคร มีเครื่องดนตรี และแสงสีจากดวงไฟ ให้ความบันเทิงและสาระความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ชม นายหนึ่งตะลุงจะต้องเป็นปฏิภาณกวี คือ ต้องไหวพริบและปฏิภาณ ใช้คารมคมคายของบทกลอน บทพากย์ และมุขตลกที่สามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสม สืบทอดมายาวนาน จนถึงปัจจุบัน จะต้องบูรณาการความสามารถรอบด้านทั้งการเชิดรูป การเจรจา การขับบทกลอน การสร้างสรรค์มุขตลกที่หลากหลายได้อย่างกลมกลืน รวมถึงการรู้จักเลือกเรื่องที่น่าสนใจให้เหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนจะต้องวิเคราะห์ผู้ชมเพื่อการนำเสนอที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จึงจะทำให้ได้มาซึ่งรูปแบบการแสดงหนึ่งตะลุงที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรจะฝึกอบรมหรือสัมมนานายหนึ่งตะลุงให้มีความตระหนักในบทบาทของความเป็นศิลปินพื้นบ้านในการนำเสนอรูปแบบการแสดงหนึ่งตะลุงที่พึงประสงค์

1.2 ควรจะเผยแพร่รูปแบบการแสดงหนึ่งตะลุงที่พึงประสงค์ให้กับอาจารย์หนึ่งตะลุงหรือครูหนึ่งตะลุงใช้ประกอบในการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อสอนศิษย์หนึ่งตะลุง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะศึกษาผลกระทบจากอิทธิพลของหนึ่งตะลุงในการสืบทอดค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของผู้ชมหนึ่งตะลุงอันส่งผลต่อวิถีชีวิตในฐานะที่หนึ่งตะลุงเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความนิยมของประชาชนที่มีต่อหนังตะลุงระหว่างหนังตะลุงที่ยึดธรรมเนียมนิยมการแสดงอย่างเคร่งครัดกับหนังตะลุงที่ไม่ยึดธรรมเนียมนิยมการแสดง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). "ไตร่ตรองและมองใหม่ เมื่อจะใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา", ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภาคใต้. 20 – 23 เมษายน 2548, นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- เกษม ขนาบแก้ว. (2532). วิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของพ่อวง บุษราร์ตน์. ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชวน เพชรแก้ว. (2529). วรรณกรรมหนังตะลุง. สุราษฎร์ธานี : คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี. (เอกสารอัดสำเนา).
- ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา. (2508). ตำนานละครโอเนนา. พระนคร : กรมศิลปากร.
- ทักษิณคดีศึกษา, สถาบัน. (2523). รายงานผลการวิจัยภูมิหลังและทัศนะบางประการของนายหนังตะลุง. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. (เอกสารอัดสำเนา).
- _____. (2523). โครงการอบรมนายหนังตะลุง. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. (เอกสารอัดสำเนา).
- _____. (2523). รายงานผลการวิจัยภูมิหลังและทัศนะบางประการของนายหนังตะลุง. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. (เอกสารอัดสำเนา).
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2523). "ไอ้เท่ง ผู้แทนชาวบ้าน", ใน ศิลปวัฒนธรรม. 1 : 11.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2532). "สัมมนาหนังตะลุง", ใน ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ "นายกั้น ทองหล่อ" ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) 2529 จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปรเมศวร์ กาแก้ว. (2547). "ศิลปะ/วรรณกรรม", ใน สมิหรา ไทมส์. 20 – 26 มีนาคม : 15.
- พงศ์พันธ์ ทินนิมิตร. (2537). ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของนงกั้น ทองหล่อ. ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พ่อวง บุษราร์ตน์. (2523). "เทคนิคการแต่งเรื่องหนังตะลุง" ในเอกสารประกอบการสัมมนา นายหนังตะลุง. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. (เอกสารอัดสำเนา).
- ภิญโญ จิตธรรม. (2522). "ความรู้เรื่องหนังตะลุง", ใน นิทรรศการมรดกวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 2. 20 -23, กรุงเทพมหานคร : กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา.
- ระแบบ บันเทิงเมือง. (2541). "ศิลปะการแสดง : หนังสั้นแก้ว บุญขวัญ", ใน สารนครศรีธรรมราช. 28(7) : 56 กรกฎาคม 2541.

วิมล ดำศรี. "ศิลปะการแสดง : หนังสั้นหนังแก้ว บุญขวัญ", ใน **สารนครศรีธรรมราช** 29(2) : 60 – 61 กุมภาพันธ์ 2542.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. (2538). "ธรรมโมฆาท", ใน **วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและผู้ให้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สมพงษ์ ศรีนิล. (2543). **ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังจันท์แก้ว บุญขวัญ**. ปริญญาโท ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้, ศูนย์. (2523). "การแสดงหนังตะลุง", ใน **เอกสารประกอบการสัมมนาหนังตะลุง**. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตสงขลา. (เอกสารอัดสำเนา)

สมภาค พจนปรีชา. (2537). **ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังประทีน บัวทอง**. ปริญญาโท ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2523). **หนังตะลุง**. สงขลา : มงคลการพิมพ์.

_____. (2529). "การเล่นพื้นเมืองภาคใต้", ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์.

อเนก นาวิกมูล. (2523). "หนังตะลุงในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน", ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. 1 : 11.

อุดม หนูทอง. (2523). **เอกสารประกอบการสัมมนาหนังตะลุง**. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. (เอกสารอัดสำเนา).

Scott, Kamball Jeune. (1970). **Javanese Shadow Puppets**. The Trustees of British Meseum.

Sweeny, Amin. (1972). **Malay Shadow – Puppets**. The British Museum.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์นายห้างตะลุง
สำหรับงานวิจัย เรื่อง
รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์

ผู้สนับสนุนการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ผู้วิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทรา
สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อคณะหนังตะลุง : _____ ฉายา/ _____
2. ชื่อ / สกุล : _____ อายุ _____ ปี
3. ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
4. การศึกษา : ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 อนุปริญญา
 ปริญญาตรีขึ้นไป
5. ประสบการณ์การเป็นนายหนังตะลุง _____ ปี
6. อาจารย์หนังตะลุง ชื่อ _____
7. ความถี่ในการแสดงโดยเฉลี่ยต่อเดือน _____ ครั้ง
8. จำนวนลูกคู่/ สมาชิกในการแสดง _____ คน
9. ลักษณะของงานที่ไปแสดง : งานประเพณี / เทศกาล
(มากกว่า 1 ข้อ) งานมงคล
 งานแก้บน
 งานสวนสนุก
 งานศพ
 งานอื่นๆ (ระบุ)

10. ปัญหาอุปสรรคในการแสดง ลูกคู่
 โรงหนัง
 เครื่องอำนวยความสะดวก
 การเดินทาง
 อื่นๆ (ระบุ)

- กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่อสถานที่
- อื่นๆ (ระบุ)

2.10 ชนิดของบทกลอนที่ใช้ในการแสดง

- กลอนแปด
- กลอนสี่ / กลอนกบตัน
- กลอนหก
- อื่นๆ (ระบุ)

2.11 ลักษณะโวหารที่ใช้ (มากกว่า 1 ข้อ)

- บรรยายโวหาร
- พรรณาโวหาร
- เทศนาโวหาร
- สาธกโวหาร
- อุปมาโวหาร

2.12 ตัวตลกประจำคณะ / ตัวตลกเอก (มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เถ่ง	☐ บองหลา
☐ หนูน้อย	☐ เจ๊กจ้ง
☐ ยอดทอง	☐ เปลือย
☐ แก้ว	☐ เด็ช
☐ หล้า	☐ เผือก
☐ พูน	☐ ลูกหมี่
☐ อื่นๆ (ระบุ)	

2.5 จุดประสงค์หลักในการแสดง

(มากกว่า 1 ข้อ)

- ความบันเทิง
- สอนคติธรรม
- สะท้อนสภาพชีวิต / สังคม
- อื่นๆ (ระบุ)

2.6 การยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุง

- เครื่องครัด
- ยึดหยุ่นตามความเหมาะสม
- ไม่ยึดถือตามธรรมเนียมนิยม

2.7 ลักษณะบทกลอนในการนำเสนอ

- กลอนมุดโต
- กลอนคำเรียน
- ผสมผสาน

2.8 เนื้อหาของบทกลอนที่ชอบใช้ประจำในการแสดง

- ภาษีสอนศิษย์
- พ่อแม่สอนลูก
- บทสมห่อง(บทอัสจรรย)
- บทเทวดา
- บทยักษ์
- บทอื่นๆ (ระบุ)

2.9 กลวิธีการเดินเรื่องที่มีกใช้ประจำ

- ตามปฏิทินธรรมชาติ
- สลับไปสลับมา

2.13 กลวิธีการสร้างมุกตลก

- การผูกเรื่อง
- บุคลิก / ภูมิหลังตัวละคร
- กลวิธีศิลปะทางภาษา
- อื่นๆ (ระบุ)

2.14 เทคนิควิธีที่ใช้เป็นประจำในการดำเนินเรื่องในการแสดง

- การเจรจา / บทพากย์
- การใช้บทกลอน
- ผสมผสานเทคนิควิธี

2.15 ความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน

ชื่อ / สกุล _____ ผู้สัมภาษณ์ _____
 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ.2547

แบบบันทึกการสังเกตการแสดงหนังตะลุง
สำหรับงานวิจัย เรื่อง
รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์

ผู้สนับสนุนการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ผู้วิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทรา
สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ชื่อ / สกุล _____ ผู้สังเกต _____

1. ชื่อคณะหนังตะลุง _____
2. สถานที่ที่แสดง _____
ตำบล _____ อำเภอ _____
จังหวัด _____
3. โอกาสการแสดง _____
4. เรื่องที่แสดง _____
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดง _____ ชั่วโมง
6. แนวเรื่องที่ใช้แสดง
 นิยายสมจริง จินตนิยาย เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ
 อื่นๆ (ระบุ) _____
7. จำนวนฉากที่แสดง _____ ฉาก
 ฉากที่นานที่สุด _____ / _____ นาที
 ฉากที่สั้นที่สุด _____ / _____ นาที
8. การยึดถือธรรมเนียมนิยมในการแสดง
 เครื่องครัด ยึดหุ่น ไม่ยึดหุ่น
9. ปฏิกริยาผู้ชม
 พอใจมาก ค่อนข้างพอใจ ไม่ค่อยพอใจ
10. มุขตลก
 หยาบโลนเกินไป เหมาะสม ไม่ค่อยมีปรากฏ
11. การดำเนินเรื่อง
 เหมาะสม ช้าเกินไป เร็วเกินไป
12. สาระที่ผู้ชมน่าจะได้รับ (มากกว่า 1 ข้อ)
 ความสนุกเพลิดเพลิน
 คติธรรม
 ความรู้ด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม
 อื่นๆ (ระบุ) _____
13. ข้อสังเกตอื่นๆ (ระบุ) _____

แบบสัมภาษณ์ประชาชนผู้ชมหนังตะลุง
สำหรับงานวิจัย เรื่อง
รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์

ผู้สนับสนุนการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ผู้วิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี จันทรา
สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ ต่ำกว่า 20 ปี
 21 – 30 ปี
 31 – 40 ปี
 41 ปี ขึ้นไป

1.3 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 สูงกว่ามัธยมศึกษา

1.4 อาชีพ เกษตรกร
 รับจ้าง
 ราชการ / รัฐวิสาหกิจ
 ค้าขาย
 อื่นๆ (ระบุ)

1.5 ภูมิลำเนา นอกเขตเทศบาล
 ในเขตเทศบาล

1.6 ความถี่ในการชมการแสดงหนังตะลุงโดยเฉลี่ย (ครั้ง / ปี)

- ต่ำกว่า 5 ครั้ง
 5 – 10 ครั้ง
 11 – 20 ครั้ง
 มากกว่า 20 ครั้ง

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็น / จุดมุ่งหมายในการชมหนังตะลุง

2.1 จุดมุ่งหมายในการชมหนังตะลุง (มากกว่า 1 ข้อ)

- เพื่อความบันเทิง
- เพื่อความรู้ความเข้าใจเรื่องต่างๆ ในสังคม
- เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสดงหนังตะลุง
- อื่นๆ (ระบุ)

2.2 ความพอใจในการชมการแสดงหนังตะลุงแต่ละครั้ง (มากกว่า 1 ข้อ)

- ชอบเรื่อง
- ชอบมุขตลก
- ชอบบทกลอน
- ชอบบทพากย์/เจรจา
- ชอบดนตรีหนังตะลุง/เพลงประกอบ
- อื่นๆ (ระบุ)

2.3 ลักษณะที่ไม่พึงพอใจในการชมการแสดงแต่ละครั้ง (มากกว่า 1 ข้อ)

- การดำเนินเรื่องช้า
- มุขตลกหยาบโลนเกินไป
- บทเจรจายาวนานเกินไป
- การแสดงไม่จบเรื่อง
- อื่นๆ (ระบุ)

2.4 แนวเรื่องที่ชอบดูการแสดงหนังตะลุง

- นิยายสมจริง
- จินตนิยาย
- เรื่องจักรวงศ์ฯ วงศ์
- อื่นๆ (ระบุ)

2.5 เนื้อหาของกลอนที่ชอบเป็นพิเศษ

- ฤๅษีสอนศิษย์
- พ่อแม่สอนลูก
- บทสมหีอง(บทอศรรรย์)
- บททวดดา
- บทยักษ์
- อื่นๆ (ระบุ)

2.6 ชนิดของบทกลอนที่ชอบเป็นพิเศษ

- กลอนแปด
- กลอนสี่ (กลอนกบเต็น)
- กลอนหก
- อื่นๆ (ระบุ)

2.7 เท่าที่เคยดูการแสดงหนังตะลุงมาคณะที่ชอบ 3 คณะ

- (1) _____
- (2) _____
- (3) _____

2.8 เหตุผลที่ชอบ

- (1) _____
- (2) _____
- (3) _____

2.9 ความต้องการเกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมของการแสดงหนังตะลุง

- ชี้ถือธรรมเนียมนิยมเคร่งครัด
- ชี้หยุ่นได้ตามความเหมาะสม
- ไม่สนใจธรรมเนียมนิยมของการแสดง

2.10 ลักษณะการแสดงที่ต้องการ (มากกว่า 1 ข้อ)

- สอดแทรกธรรมะในการแสดง
- สอดแทรกประเพณีวัฒนธรรมไทยในการแสดง
- สอดแทรกสภาพการเมืองการปกครองและสภาพทางสังคม
- สอดแทรกบทเพลง / โนรา / เพลงบอก / ลำตัดหรือศิลปะอื่นๆ ไปด้วย
- อื่นๆ (ระบุ)

2.11 ความคิดเห็นต่อการแสดงของหนังตะลุงในปัจจุบัน

ชื่อ / สกุล _____ ผู้สัมภาษณ์ _____

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ.2547